

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT
FELELŐS SZERKESZTŐ
VICSAY LAJOS

állami polgári iskolai tanár

TARTALOM

Március

Móra István: Isten hozott fecskemadár. (Vers).
— Szabó Miklós: A dramatizálás pedagógiai és pszichológiai fontossága a népiskolai tanításban
— V. L.: Ahol Szent István országa épült. —
Tanítások — Vázlatok. — Madarak és fák napjára. Jártas Róza: Magyar Május. (A magyar Szentév május hónapjára). — Mesedélután. Az állatok és növények szeretetéről. Gyökössy Endre: Bence bácsi méhese. Lévy József: Az őzike. (Vers). A világ legnagyobb csodája. Mézes János: Békakirály nevenapján. (Vers). Nagy Lajos: A bátor nyul. Vályi Nagy Géza: Fürjecske. (Vers). Zimányi Ernő: Pipiske. B. S. Fekete Mária: Szeresd az állatot! Móra László: A szegény fák... (Vers). — Lévai Hábrik István: Trianoni március. (Vers). — Horváth Margit: Zenés tornagyakorlatok tornaünnepélyre. — Gyűjtsük össze lakóhelyünk növényeit!

1938

IV. évfolyam.

3. szám.

KIADÓHIVATAL:

Szeged,

Kálvária utca 5.

Szerkesztőség: Madách utca 17.

Előfizetési ára egy évre **6 pengő**

1938. március 20.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

T A N Ü G Y I F O L Y Ó I R A T

Kiadóhivatal: Szeged, Kálvária-u. 5. Szerkesztőség: Madách-u. 17.

Isten hozott fecskemadár!

Isten hozott fecskemadár,
De régen vár egész határ!
Egész határ minden telke,
Hisz te vagy a tavasz lelke!
Száz országon átrepültél,
Isten útján hazajöttél...
Te vagy Isten madárkája,
Hínak-e úgy más országba?

Mi bajod van, páros fecske,
Hogy sírva szállsz az ereszre?
Megvan még a régi fészkek,
Kit bántani, tudod, vétek.
Mért szálltok az eperfára,
Fa tetején száraz ágra?
Tanakodtok, panaszkodtok,
Ugyan miről tanácskoztok?

Jaj, most látom meg egyszerre:
Veréb jár a fészketekkel!
Szájában az utca rongya,
Fészketek elbitangolja...
S megszűnik a tanácskozás,
Kezdődik a viaskodás,
Észbekapva, közrekapva,
Támadtok rá a bitangra.

Szárnyatokkal verdesitek,
Csőrötökkel tépdésitek.
Száll a szélben tépett tolla,
Mikor szökik csiripolva...
Ti meg vígan csicseregve
Szálltok aztán fészketekbe,
A szemetet kiszórjátok:
Istenáldás a nótátok!

Kicsi fecskék, tudjátok-e,
 Vándorfecskék, láttátok-e:
 Fészkünket is megrozták.
 Ó, mivé lett Magyarország!
 Győztes fecskék, daloljatok,
 Lelkünk remél általatok!
 Tőletek itt tán mindenki
 Megtanulja, mit kell tenni!

Móra István.

A dramatizálás pedagógiai és pszichológiai fontossága a népiskolai tanításban

Irta: SZABÓ MIKLÓS, Felsőmocsolád.

A tanítás befejező részének egyik foka, illetve egysége a dramatizálás. Azért mondom, hogy foka, illetve egysége, mert nem állandó. Hol fok, hol pedig egységként szerepel a tanításban, aszerint, hogy a tanítandó anyagnak van-e begyakorlása, vagy nincs. Ha van, akkor, mint egység szerepel, mely a begyakorlással kapcsolatos; tehát végrehajtása ezzel együtt, vagy közvetlen ezután történik. Ha a tanítási anyagban nincs begyakorlás, a dramatizálás, mint fok szerepel és ilyenkor alapvető fontossága.

A nevelvetanítás célszerűsége feltétlen megkívánja, hogy tanításainkat — ha csak lehet — állandóan hozzuk kapcsolatba dramatizálással. Bármit tanítsunk, kevés oly tárgy, anyag, egység van, melyet valaminő formában ne lehetne cselekvés által is élénkíteni, az elme és lélek számára maradandóvá tenni.

A modern pedagógiának egyik szembevetően szép tulajdonsága, hogy mindenben a gyermek öntevékenységre, spontán megnyilatkozására hivatkozik. Igen helyesen. A gyermeknek hajlama, készsége van az ismeretek megszerzéséhez. Sőt, még ennél is több. A gyermek vágyódik az ismeret után, hogy azt megszerzván majdan hasznosítani tudhassa, értékesíteni képes legyen. Az ismernivágyás, alkotókészség tehát az a hatalmas és erős alap, melyre — évek folyamán — a biztos tudásnak és a valláserkölcös világitó tornyának kell felépülnie!

Meg vagyok győződve, minden tanítónak egyaránt célja, hogy a reábizott gyermek-anyagból embert neveljen. Embert, ki valláserkölcésben fanatikusán állhatatos, ragaszkodóan szilárd, büszkeséges, igazságos és józan; embert, ki értelmében kiművelt, a magyar haza iránt pedig szeretetet tanúsító lesz.

Ezen és alábbi értékek megszerzésére, gyarapítására és erősítésére igen könnyedén, szép eredménnyel felhasználható a dramatizálás. Felhasználható egyrészt azért, mivel a dramatizálással nevelőleg hathatunk az érzelmi életre, míg másrészt az értelmi és akarati lelki életnek is tápot nyújthatunk...

A dramatizálás értékeinek kibontakozása már a tárgy előkészítő részének hangulatkeltésénél kezdetét veszi. Ez a hangulat azonban a tanítás folyamán többé-kevésbé csökken. Majd az összefoglalástól kezdve mindjobban hatványozódik. Míg nem a dramatizálást megelőző szereposztással tetőfokot ér. Már magában véve a szó, hogy ha most tanultakat talán el is tudnók játszani — örömteli hangulatra gerjeszti a kicsiny szíveket. Ezzel elősegítettük a megértéshez és átéréshez szükséges hangulatot.

... Kialakul a vágy. Gyermekünk aktivitása fokozódik. A dramatizálásban mindegyik részt szeretne venni. Engedjünk hát szabadteret életreszóló cselekvőképességünknek!

A dramatizálásba vonjunk be minden egyes gyermeket, még akkor is, ha nem adunk mindnek aktív szerepet. A szerepkiosztásnál legyünk elővigyázatosak. A félénk, bizalmatlan, gyámoltalan, stb. természetű gyermekeknek lehetőleg vezető és főszerepet adjunk. Már csak azért is, hogy eme kedvezőtlen tulajdonságuk kedvezőbbé válhasson. A tulbizakodott, hatalmaskodó, önző, stb. természetű gyermekeknek valamilyen alantos szerepet kell kiszemelni. Olyan megbízatást adjunk nekik — mégpedig tapintattal és megfelelő kesztyűskézzeel, nehogy meglévő jó tulajdonságukból veszítsenek, — mellyel kapcsolatban a lenézett, megvetett társának felügyeletétől, illetve főszereplő voltáról majdan függő viszonylatba kerülnek. Ha ez kétszer-háromszor megtörténik, meglátjuk, hogy iskolánkban minő nagy változás fog beállani. A nemrég még tulságos bizalmatlan gyermekekből mindent közlő, helyes, a hatalmaskodó, önző gyermekekből pedig egész rendes emberke formálódik.

A szerepet kiosztottuk. A dramatizálás végrehajtására vonatkozólag — szemléletesen — rövid ismertetőt kell adnunk. Hasunk oda, hogy az ezt követő elhelyezkedés is rendben, zavartalanul történjék. Ezek után kezdetét veheti a dramatizálás. Mihez tartás végett megjegyzem, hogy dramatizálásban a tanítónak aktíve kell résztvennie. De hogyan? A pedagógus — művész — irányító kezével és reputációjának biztos megőrzésével. Hogy a tanító a játékok közé vegyült, még nem jelenti azt, hogy a játékban szerepet töltsön be. Akkor még kevésbé jelentheti azt, hogy központtá legyen. A tanító csak tartsa meg s majdan a gyermekekre terjessze is ki irányító szerepét. De a középpont, mint másutt, itt is a gyermek legyen.

A tanító keltsen a gyermekekben érzelmet. Hívja fel figyelmüket a jelentősebb dolgokra, mozzanatokra. Hárítsa el az esetlegesen felmerült akadályokat. Tegye lehetővé, hogy a gyerme-

kek a legmélyebben merüljenek az eseménybe, azért, hogy azt könnyedén megérthessék, átérezzék. Ennek befogadására pedig a gyermeki lelket alaposan elő kell készíteni...

Mennyi, de mennyi rejtett szépség van egy-egy tanítási anyagban, mely ilyenkor, dramatizálás közben bukkan elő a leggyakrabban. A szépségek feltárása pedig cél a pedagógiában.

Dramatizálás közben vagyunk. Javában játszunk. Észre sem vesszük, miként jelentkeznek gyermekeink lelkében a mélyes hatások, érzelmek. Pedig a tanítás anyagában szereplő személyekből áradnak feléjük. És amilyen nagy jelentőségűek ezek a hatások, ugyanolyan gondolatokat, érzelmeket keltenek életre. Hiszen a gyermek — jó irányító kéz mellett — valósággal belehelyezkedik a holt betűk szereplő személyeinek adottságaiba, helyzetébe. És ez kell! A többi ezután már magától jön. Mivel ezekután az anyag szereplő személyeinek érzelmeit, vágyait és céljait mintegy ösztönösen átérzi, magáévá teszi. Már pedig adottságok erősítik az akaratot, nemesítik a szívet és felidézik a nemzeti szellemet...

Megjegyzem, hogy a tanítási anyagban elrejtett cselekmény átéléséhez, magunkévá tételéhez szükséges az erkölcsi és lélektani háttér keresése, valamint az ok és cél felkutatása. Ezen pszichológiai és etikai okfejtés a dramatizálás alapgondolatához és tanulságához fog vezetni bennünket.

Alapfontosságú követelmény, hogy a gyermekek a tanítási anyagban szereplő személyekkel együtt: nézzenek, figyeljenek, lássanak, következtessenek, fejezzék ki magukat. Vagyis adott esetben érezzék énjüket a tényleges szereplő személyek helyébe. Ilyen alapon sokkalta hihetőbbé tesszük az eseményt. Könnyebben megteremtjük a megértéshez és átérzéshez szükséges hangulatot.

A dramatizálás közben felidézett mult előkészítőleg hat a gyermek kedélyvilágára, lelkére. Mivel ő van ugyanis a cselekmény középpontjában — igen helyesen — szinte a mult legkiválóbb férfiának érzi magát. Eme hatások, belső érzelmek folytonosan élesztgetik, fejlesztgetik és erősítik a gyermek lelkében a már átültetett nemzeti öntudatot is. Nagyjaink iránt érdeklődést, szeretetet és tiszteletet keltenek. Helyes vezetés, jó irányítás mellett gyermekeink annyira beleélik magukat az eseménybe, hogy ennek szálai mint körükön fonódván a bemutatott, illetve elképzelt alakokkal éreznek: lekésednek céljaikért, aggódnak sorsukért. Ilyenformán teljesen átélik és átérzik a dicső mult tűzpróbált, megedződött eseményeit...

A valláserkölcnek a nemzeti gondolat sohasem lehet gyengítője, mégkevésbé és legkevésbé kerékkötője. Azon egyszerű oknál fogva, mivel ez magának a nemzeti gondolatnak is előbbutóbb, de föltétlenül csődjét, a nemzetnek megbomlását és romlását eredményezi. Ezért tehát ennek a két nagyon fontos mo-

tívának harmoniába kell működniök. Ahhoz azonban, hogy így működhessenek, előbb elválaszthatatlanul egybe kell fűződniök. Am egybe, de nem csak elyben, hanem a valóságban, a mindennapi zűrzavaros gyakorlati életben is. A biztos egygyéforradást segíti elő, majd erősíti meg az erkölcsi és lelki kultúra. Ez az alapvető kultúra, mely minden destruktív behatásnak ellentáll. Dramatizálásunk is legyen hát ilyen alapokon épülő! Az előre megkonstruált és átgondolt dramatizálás nagy értékeket rejthet magában...

A dramatizálásnak haszna és mély értelme abban van, hogy a gyermek látását élesíti, érzékszerveit foglalkoztatja. Érteimét csiszolja. Végül — ami a legfontosabb — az erkölcsi nevelésnek és erkölcsi haladásnak sziklaszilárd alapját megveti.

Az összes tárgyat, anyagot s ezek szereplő személyeit tekintetbevéve, igen sok életrevelő, erkölcsnemesítő és észfejlesztő dramatizálásra nyílik a tanítónak alkalmá.

A dramatizálás szépségével valóban esztétikai gyönyörűséget nyújt. Gazdag és mély tartalmával az erkölcsi igazság birtokába juttatja a gyermekeket. Olyan akarati elhatározásra készíti őket, hogy a dramatizálásban, illetve a tanítási anyagban rejlő jót nemcsak megtanulni, de majdan követni is fogják. És ezen van a hangsúly! Kövessék is! Ennek az elmélyítése a fontos. Cselekvő erkölcsstannak, vas jellemnek és szilárdan gerinces világnézetnek. Ezek fundamentumát kell leraknunk. Majd minden egyes ténykedésnél fejlesztenünk, tökéletesítenünk kell a teljes kibontakozásig...

Köztudomású ugyanis, hogy a gyermeknek minden olyan cselekményéről, tevékenységéről, mely játékos volt, erős emléképe marad. A törekvés felidézésével emez emlékkép megújul a tudatban, mely a törekvés célját jelzi és vággyá alakul. Ezen folyamat után jelentkezik az a lelki diszpozíció, mely akarat néven ismeretes. Ezt az akaratot irányítanunk kell. Vagyis ha a tárgyalt anyag szereplő személyei jók, azok megszeretésére, követésére buzdítjuk, hajlamosítjuk az akaratot. Ellenkező esetben pedig, mint elrettentő példát állítjuk gyermekeink elé.

Azokat a mozzanatokat, főbb jeleneteket, melyeket dramatizálás közben és után megbeszéltünk, elmondottunk — a fent leírt jelentősége és hatások mélyítése, valamint maradandóságuk megőrzése céljából — még tanácsos egy pár vonásban megörökíteni, lerajzoltatni is.

Ahol Szent István országa épült

A világtörténelem legigazságtalanabb békéjének megalkotói szörnyű cselekedetük egyik indítóokául azt hozták fel — elfogadva történeti ténynek a szomszédos államok követeinek álnok állítását —, hogy a honfoglaló magyarság már itt lévő államalakulatokat bontott szét s formálta át saját hazájává akkor, amikor a Kárpát-medencét birtokába vette. Fájdalom, ezzel a merőben téves felfogással nemcsak a testünkön osztozó hatalmak államférfiainál találkozunk, halljuk ezt olykor itthon is olyan tájékozatlanoktól, akik elég felületesek ahhoz, hogy ezt a reánk annyi bajt és átkot hozó téves ismeretüket igazolni tudnák, vagy annak valóságáról meggyőződni akartak volna!

(Lássuk tehát a tudomány megvilágításában, kik és milyen népek lakták e földet a történelmi kor kezdetétől a magyarok honfoglalásáig; volt-e ezen a földön — a Kárpátok medencéjében — a magyarok honfoglalása előtt valamilyen államszervezet, ha nem, miért volt történeti fontossága a magyar honfoglalásnak, amely itt, Európa három nagy népfajának — a latinnak, germánnak és szlávnak — ütközőpontjában tudott alkotni először és huzamos időre egységes államszervezetet?

A Kárpát-medence területén már a magyarok honfoglalása előtt évezredekkel megjelent az ember. Bár írott emlékeink nincsenek küzdelmes sorsáról, de az anyaföld, amely szülte és táplálta, s amely csontjait befogadta, létének, életének ezerféle nyomait őrizte meg a késő utódok számára s így a régi őskornak szinte kimeríthetetlen muzeumává, valóságos régiség tárává lett.

Honnan került ide az első ember, azt bizonyosan nem tudhatjuk, de feltehető, hogy Ázsia mélyéből, az emberiség bölcsőjéből tévedt ide s kezdetleges eszközeivel igyekezett élete nagy küzdelmeit végigharcolni. Először kő volt a fegyvere, ezzel ütötte le a reá támadó vadállatokat, hogy lefejtse bőrüket s azokkal védekezzék az idő viszonyosságai ellen. Kőből készítette kezdetleges szerszámaikat is, amelyekkel magának ellenségei elől barlangot, vagy földbe vájt lakást készíthetett. Sok időnek kellett elmúlnia, mire megismerkedett a durva kőnél jobb rézzel, amelyből már alkalmasabb fegyvereket s szerszámokat készíthetett magának. Szinte kiszámíthatatlan hatással volt az emberiségre a tűznek feltalálása, felismerése. Talán valami villámtól felgyújtott erdőségben ismert rá először, lehet, hogy másként bukkant rá, annyi bizonyos, hogy életét gyökeresen megváltoztatta. Nem kellett többé az elejtett vad husát azon nyersen fogyasztania, sütéssel, főzéssel puhábbá, ízesebbé tehetette. De talán még nagyobb hasznát látta a tűznek abban, hogy rájött arra, ha bizonyos arány szerint keveri a rézet az ónnal (kilenc marék rézbe egy marék ónt kevert), az keményebb anyaggá lett, ami fegyvernél igen fontos volt. Bizonyos, hogy a bronz felismerésével erősebbé s ezzel szabaddá lett az ember. Nem kellett többé a barlangok sötétjébe, vagy a föld alá rejtőznie, egyre job-

ban ura lett a természetnek — az időjárásnak és a vadállatoknak — s Isten derűs ege alatt építhette hajlékát.

Tavakon, melyek akkor még nagyrészt borították a földfelszínnek, cölöpházakat épített, még pedig úgy, hogy vesszőből font falait és tetejét sárral tapasztotta be. A kényelmes életmód aztán kifejlesztette az állattenyésztésnek egy bizonyos fajtát s elősegítette különböző mesterségek kifejlődését. Csinosabb ruházatot kezdett magának készíteni, fegyvereit, ékszereit, szerszámaikat díszítette, s szebb kardot, lándzsát, tört, nyilat, fejszét, fokost készíthetett, mint műveletlenebb elődjek.

Már ebben az időben régen lakott föld volt a Kárpátok hatalmas medencéje. Bizonyítja ezt az, hogy Skandinávia után a magyar föld Európának bronzkori leletekben leggazdagabb országa.

A legelső nép, amelyről már névszerint is megemlékezhetünk, amelyről tehát már írásos emlékeink vannak: a *kelták* voltak. Ez a nép, amely ugyancsak Ázsiából tört elő s lepte el egész Közép-Európát a Krisztus előtti ötödik-hatodik évszázadban, már ismerte a vasat is, amely nemcsak a kőnél és réznél, de a bronznál is jóval tökéletesebb anyag volt, természetes tehát, hogy jobb fegyvereivel csakhamar ura lett hazánkban is. Ez a legelső — már ismert — nép, amely vaskarddal kezében hódította meg a bronzkori embert, főleg a Dunántúlt szállta meg, bár felkutatta és bejárta a medence többi részét is. A kelták már gyakorlott földmivesek és baromtenyésztők voltak s az erdő- vagy mocsárlepte föld egy részét is művelés alá fogták. Értettek a hajózáshoz s az ő közvetítésükkal került a keleti tengerpart blüvös kincse, a borostyánkő Itália verőfényes földjére.

Fejlett gazdasági életük s az ennek nyomában járó jólétük keltette fel a világhódító Róma figyelmét, amely először az üzleti forgalom és árucseré révén akarta érdekkörébe vonni a Kárpát-medencebeli keltákat. Római szokás szerint azonban a kereskedőt csakhamar a légiók követték s a békés érintkezést kegyetlen, évtizedekig tartó háborúk váltották fel, melyekben a fejlettebb hadi szervezetű Róma diadalmaskodott.

Urunk születésekor a Földközi-tenger mellékén már befejezéshez jutott az emberi nem három hatalmas ágának — Sém, Kám és Jáfet — fiainak az akkor ismert világ éléstárája: a Nilus völgyébe, Mezopotámiába és Indiába vezető kereskedelmi utak birtokáért s ezzel együtt a három világrész — Ázsia, Afrika és Európa — érintkező területeinek politikai egyeduraltáért vívott évezredek küzdelme. A hatalmas tetőpontján álló Róma vállalta a szerepet, hogy az előregedő asszír-babiloniai, egyiptomi, iráni és görög birodalmak romjain, azok műveltségét és hagyományait átvéve és továbbfejlesztve, a különböző fajju népeket pedig egyetlen nagy politikai egységbe olvasztva, ura legyen a világnak. Ám a világ másik felén, messze távol az egyre terjeszkedő római birodalomtól, Belső-Ázsiának a Csendes-Óceántól a Hoanghóig és a Tarim-medencéig terjedő óriási területén ugyanekkor egy másik terjeszkedő világbirodalom, a virágzásnak indult új kínai hatalom nyújtja ki hódító karját észak és nyugat felé.

Ebben az időben Európa színterén a következő népeket találjuk.

Britanniában s az Atlanti-Óceán, a Pó, Rajna és Duna folyók által határolt területen *kelták*, tőlük keletre — a Rajna—Duna vonaltól a Visztuláig — és északra a Skandináv-félsziget belsejéig népes *germán* törzsek éltek. Ezek szomszédságában a Szudetáktól és az Északi-Kárpátoktól északnyugatra, az Odera, Visztula, Memel és Duna folyók forrásvidékén át a Felső-Volgáig levő területen kezdetleges műveltségű *litván* és *szláv* népek éltek. Ezekről délkeletre, a Duna—Tisza-közén s az Északkeleti Kárpátoktól az Aral-tóig elnyúló hatalmas síkon a régi szkitákkal már összevegyült *iráni származék* törzseit találjuk, míg a Tisza, Al-Duna, Fekete-tenger és a Dnyeszter által határolt területen ugyanekkor a *trákok* telepedtek meg. Egészen keleten, a Kaspi-tótól és Kaukázustól keletre, le egészen Indiáig az *iráni* népek, rajtuk tul az indoeurópai népcsalád legkeletebbre szakadt ága, a *hindu* nép élt. | A kelták és trákok szálláshelyeitől délre terült el a *Római birodalom*.

Európa északi részén — az indoeurópai népektől északkeletre —, a Duna-torkolat és a Finn-öböl, valamint a Volga felső folyása s a Káma folyó mentén egészen az Ural keleti lejtőjéig a *finnugor* népek nemzetségei tanyáztak. Tőlük északkeletre, fent a *szamojédok*, Nyugat-Szibéria rónáin az *ogur* (bolgár-török) nép élte életét az őket is magában foglaló s az Ural-hegységtől keletre a Koreai-félszigetig terjedő hatalmas *Húnbirodalomban*. A húnok földjétől délre terült el az új virágzása de'előjén lévő hatalmas *Kinai birodalom*.

Megállapítható tehát, hogy hazánk területén ezidőben a Dunántulon *kelták*, északnyugaton és északkeleten *germánok*, míg a Tisza és Al-Duna vidékén *trákok* éltek.

A legelső megmozdulást az északi részen élő germánok körében észleljük már Krisztus születése előtt, aminek oka egyrészt a természetes szaporodás, másrészt a kedvezőtlenre fordult természeti viszonyok voltak. Terjeszkedésük útja dél felé vezet, mire a Rajnától és Dunától északra élő kelta törzseket átszorítják a folyókon a Római birodalom területére, a származék pedig a trákok földjére ereszkednek. Erre a nagy nyomásnak ellenállni nem tudó kelták a Pirreneusi-, Appennini-, a kelták pedig a Balkán-félszigetre kényszerülnek, bár csak a Pirreneusit tudják megszállni teljesen, utóbbi két félszigeten beleütköznek a római légiók heves ellenállásába, sok gondot okozva ezzel a hatalma tetőpontja felé közeledő Római birodalomnak.

Ugyanilyen körülmények között jutnak érintkezésbe a húnok a Kinai birodalom északi tartományaival, amit kiélez az, hogy a húnok igen fejlett politikai és katonai szervezetet létesítettek s a Kinai birodalom ereje már a Krisztus előtti III. század elején sem bizonyult elég erősnek a hún támadások feltartóztatására. Ekkor épített ki a birodalmat újjászervező Si-Hoang-Ti császár (Krisztus előtt 259—210) a birodalom egész északi részén végighuzódó hatalmas kinai falat, bár ez sem volt elegendő a húnok betöréseinek feltartóztatására s a császárok csak évtizedeken át fizetett adókkal bírták fékentartani a birodalom területére is behatoló szomszédot.

A Krisztus előtti I. század derekán azután a két déli világhatalom csaknem ugyanazon időben kezdi meg támadását támadói ellen. Mintha egy óriási harapófogó két szára indulna meg halálos szorítás nyomására egymás felé s préselné össze a népeket délnyugat s délkelet felől. Ez a hatalmas megmozdulás vezet azután a népvándorlásra, amelynek mi itt csak a bennünket érdeklő részét kísérik most figyelemmel.

Julius Caesar Krisztus előtt 52-ben befejezi Gallia meghódítását, megveti uralmának alapját Britanniában is. A római hatalom ezzel ránehezedett a keltákra s a germán törzsek délnyugati szállásföldjéig tolja előre határait, majd négy évtized küzdelmes harcai után birtokába veszi a Rajna- és Dunáig terjedő összes kelta-területeket, sőt eljut Germánia délnyugati részeire is. A kelták ezzel befejezik történeti hivatásukat, lassanként felszívódnak a rájuk települt latinságba.

Alig egy század múlva az ő sorsukra jutnak az Al-Duna, Tisza és Keleti-Kárpátok vidékén élő *trák-géta* népek is, s a hatalmas tetőpontján álló Római birodalom határai elérik a Duna—Tisza között tanyázó szarmata-szkita törzsek szállástelepeit.

A római gyarmatokon túl élő barbárok ugyan egyre nagyobb el-lenszenyvvel nézik a birodalom terjeszkedését, támadásaik azonban a Krisztus utáni I. és II. században nem járnak sikerrel, sőt a határok közelében élő törzseket nem egyszer szövetségre is kényszerítik.

Ugyanez történik keleten s Krisztus után 90-ben a már másfél-százada Kinát uraló hún nép zöme felkerekedik s néhány rokon törzset magával ragadva, másokon keresztültörve megindul nyugat felé, hogy száz esztendő múlva már az európai Ural és Volga folyók vidékén találjuk őket. Velük egyidőben, Krisztus után 180 körül indul meg észak-ról a germánság északkeleti ága is, a gót nép, s maga előtt hajtva s magával ragadva más germán törzseket — astingokat, dakringokat, herulokat, gepidákat, stb. —, a Visztula mellől kiindulva, dél-keletre huzódik. Erre a római császár (Commodus) hadai a Dunán átkelve, súlyos vereséget mér a Közép-Dunamenti markomann és quad törzsekre s elvágja délfelé való terjeszkedésük útját. Terve a Kárpát-medence teljes meghódítása volt, de megvalósításához sohasem jutott el.

A gótok erre — mivel délfelé való útjuk el lévén zárva — dél-keleti irányba huzódnak s itt — a Visztula mentén — ütköznek bele a Volga felől nyugatra törő húnokba. Egy ideig békén éltek egymás mellett, de az összecsapás minden percben megtörténhetett.

A Marcus Auréliánus (164—180) császár halála után rohamosan hanyatlásnak induló birodalom nem tudott többé ellenállni a dél felé igyekvő barbárok támadásainak. Az északi tartományokat tömegesen lepik el a III. században a germánok különféle törzsei, melyeket a gyenge császárok hadseregükbe fogadnak. Ugyanekkor a római határon (limesen) túl élő germánok nemzetekké alakulnak s a régi széthuzó kis törzseket a III. és IV. században csakhamar politikailag szervezett, egységes vezetés alatt álló törzsszövetségek váltják fel. Így a III. század derekán már sor kerül az első tartomány kiürítésére. Dácia 274-ben *vándalok*, majd a *gepidák* kezére került. A következő IV. század a szüntelen harcok kora volt, melyben a határszéli tartományok csak-

nem teljesen elpusztultak s területükre a császárok szarmata és germán földmivészeket telepítettek le.

Közben a húnok helyét elfoglaló nép (szien-pi) ismét nagy hatalmat teremt magának s veti meg alapját az Avar-birodalomnak, nyugat felé szorítja a Balkas-tavon tullakó népeket. Ez készíti Balambér hún királyt (372) arra, hogy népével a Volgán átkelve, hódolásra kényszerítse a Volga-Don-vidéki szarmata-szkita törzseket is, majd csakhamar rácsap a gótokra is, azoknak keleti gót nevű részét pedig szétveri, hogy aztán őket küldje saját fajrokonai ellen, a Dnyeszteren túl élő nyugati gótok és gepidákra. A *nyugati gótok*, akik így a Dnyesztertől az Al-Duna és Tisza közé húzódtak, lassanként innen is elkényszerülnek, mert a húnok rajtuk keresztültörve rávetik magukat a gepidákra s a Tisza—Duna-vidéki népekre.

A húnok támadása megpecsételte a roskadozó Római birodalom sorsát s új nemzet- és államalakulatok csiráit vetette el Európa földjére. A nagy harcban a régi politikai kötelékek felbomlanak és újak keletkeznek. Törzsek, törzsszövetségek, nemzetek, sőt egész fajok pusztulnak el, új szövetségeknek és nemzeteknek adva helyet, amelyek csakhamar felszívják és magukba olvasztják a régiek életbenmaradt töredékeit. *Igy tűnnek el az indoeurópai népesalád kelta, trák, szarmata-szkita ágazatai s olvadnak bele a rájuk telepedő germán és török népekbe.* Az V. század elejére már teljesen átalakul Európa néprajzi képe.

A nyugati gótok (378—381) átkelnek az Al-Dunán és néhány évtizedre Moesiába, Tráciában szállnak meg. A VI. században Pannoniában meghuzódó vandálok előbb Itália felé törekedtek, majd maguk előtt hajtva s magukkal ragadva a svév-népekhez tartozó Garam-vidéki quádok töredékeit, az astingokat, viktuálokat, s a hozzájuk csatlakozó szarmata-jazyg és alán töredékeket, Gallián át Hispániába nyomulnak.

A Balkán-félsziget északi részén tanyázó nyugati gótok az ellenük szövetséges római és hún hatalomtól szenvedett nagy vereség után, az V. század elején Gallia déli tartományaiba és Hispániába törnek át. A Rajna-Mosel-vidéki frankok betörnek Észak-Galliába s egy század múltán megalapítják a később oly nagy szerepet játszó frank királyságot. Az Északi-tenger partvidékéről meginduló jüt, angol és szász törzsek a tengeren átkelve, Britanniában telepednek meg. A római földre telepedett germánok — a rómaiak által leigázott kelta lakossággal összevegyülve s a latin kulturát magukba szíva, később — Nyugat-Európa középkori keresztény államainak megalapítóivá lettek.

A vandálok, gótok és szövetségeseik kivonulása után gazdátlanná lett dunai provinciákat — Dáciát, Pannoniát és Noricumot — s a feltettük elterülő Tisza-jobbparti és Duna-balparti részt még a IV. század végén a húnok és a fennhatóságuk alá tartozó germán népek özönlük el. Az Alpesektől a Dunáig terjedő noricumai és pannoniái részekén és a Felső-Duna mentén, a cseh-morva hegyvidéken, az Északi-Kárpátok alján a hún királynak hódoló germán rugiak, herulok, skírek s egyéb svév törzsek, a mai Erdélyt s az Al-Duna és Prut között magabafoglaló

Dáciában gepidák *szállják* meg a rómaiak kiszorítása után elpusztult és lakatlanná lett területeket.

A hatalmas Hünbirodalom azonban Attila halálával (453), hetvenévi fennállása után szétesett s a világverő hún nép, a hatalmas kínai és római birodalmak egykor félelmetes ellenfele, eltűnik a történelem színpadáról. A hajdani hún birodalom területén és Ázsia távoli vidékein új hatalmak alakultak.

Igy a mai Ausztria területén, a svév szövetségből kiszakadt rugiak és herulok, Pannonia déli részén a keleti gót királyok, a Tisza, Al-Duna és Keleti-Kárpátok által határolt területen a gepida királyság alakult ki. Ekkor indul meg a szervezetlen, igen kezdetleges műveltségű szláv népek dél és délkelet felé való áramlása. Így a VII. században már számos szláv telepet találunk Pannoniában és attól délre is.

Az Altaj-vidéken élő Avarbirodalom népe az V. század közepén nyugat felé terjeszkedik s kiüzi helyükről a szabirokat, mire ezek rátámadnak az Ob- és Irtisz-vidéki ogurokra, akik a Volgán is átkelve, nyugat felé sodródnak.

A VI. század közepén azután egy újabb néphullám söpör végig a szarmata síkságon: a türk hatalom elől menekülő avar, amely a Volga vidékéről megindulva, csakhamar Attila pannoniai örökségét veszi birtokába. E birodalom virágkorát Baján kagán alatt éri el, amikor birtokába véve Attila örökségét, a Kárpátoktól északra és nyugatra, a Visztula, Elba, Odera mentén élő szlávokat is hatalma alá hajtvá, serege többször egészen a Rajnáig hatolt.

Az avarok előtt Pannoniában longobardok és gepidák éltek. Hosszabb háboruszkodás után Baján a gepida királyt támogatta. A nagy küzdelem 567-ben dönt el. A gepida hatalom megsemmisült, királyuk elesett, országa az avarok kezére, népének maradványai a kagán uralma alá kerültek. Egy évvel később az Itáliába költöző longobardok földjét is megszállta Baján. Székhelyét — mint egykor Attila — a Tisza vidékére helyezte s alapját vetette meg a Kárpát-medencebeli két évszázadig virágzó Avarbirodalomnak. Hatalmára jellemző, hogy II. Justinus császár 570-ben kénytelen volt a hatalmas barbár lealázó békefeltételeit elfogadni s magát nyolcvanezer arany évi segély fizetésére kötelezni.

Pannonia elfoglalásával Attila egykori birodalma csaknem teljesen az avar kagán uralma alá jutott. Birodalma az Elbától, Alpektől és a Száva völgyétől egészen a Donig terjedt. Baján halálával (602) leáldozóban van az avar kagánok egykor félelmes hatalma. Keleti a belső zavarokkal küzdő Türkbirodalom gyöngeségeit felhasználó onogur Irnik, majd méginkább a Dsula-nemzetségből származó Kurt fejedelem (619—678) konstantinápolyi nevelkedése és megkeresztelkedése után hazájába visszatérve kiragadta a hatalmat a türk kagán kegyelméből uralkodó Ermi nemzetség kezéből. Alattvalóit a türk uralom alól felszabadította s az avar birodalom rovására megalapította birodalmát.

Az avar kagánok egyre hanyatló birodalma 769 és 803 között esett áldozatul Nagy Károly frank-római császár Krum bolgár kán

támadásainak. Vele pusztult az avar nép is. A nagy pusztulást túlélő maradványai a gepida töredékekkel együtt felszivódtak az őket egy századon át rendszeresen üldöző szlávokba, majd ezekkel együtt az országot birtokbavevő magyarságba.

A dunántúli avarok egy csoportja 804-ben kénytelen volt a szlávok üldözése elől észak-nyugatra húzódva Szombathely, Sopron és Moson vidékére telepedni. Ugyanezen vidéken még 875-ben is szerepelnek az avarok keresztény hitre tért utódai. Egykori birodalmuk és a szomszédos területek lakossága a IX. században már tulnyomórészen szláv volt.

A Dunától és a Zólyom-erdőségtől keletre eső országrész lakói a **bolgár-szlávok** voltak. Ezeknek egy része az avarok elől menekülve a VI. század derekán jött Erdélybe és a Tisza—Duna vidékére. Északon egészen a Felső-Tiszáig és a Duna-könyökiig hatoltak. (Emléküket őrzik: Laborc, Trnava, Toplica, Zemplén, Csongrád, Nógrád, Bodrog, Haram stb. nevek és más bolgár-szláv jövevényszavaink).

A keleti országrész lakossága a II. század elején, Krum kán hódítása óta — az avar honfoglaláskor idesoródott kutugur-bolgár töredéket gyarapító — bolgárokkal gyarapodott, kik a tiszai szlávokra települve s azok felett uralkodva számos folyónak és községnek adtak bolgár-török nevet, (Krassó = Karasó, Küküllő, Bács, Gyula stb.)

A Duna és Tisza közének nagy területe jóformán lakatlan volt.

Dunántul az egykori Pannónia területén egészen a Karinthiai Alpokig szlovének és a IX. század végén közbük telepedett tótok laktak. E Magyarország területéről kihalt, illetve a magyarságba felszivódott szláv nép emlékeit nyelvünk szlovén jövevényszavai őrizték meg.

A pannóniai szlovénekeken túl délnyugat felé, a Drávától és Kapa-hegységig, a régi Pannónia Saviában is szlovének laktak.

A Duna balpartján — Nyitra és Modor közti vonaltól északra, a zólyomi nagy erdőségtől nyugatra — a nyitrai szlovének vagy tótok laktak. Ivadékaik részben a Kis-Alföldön megszállt magyarságba olvadtak, részben az északról behuzódó fehér horvátokkal s nyugatról jött morvakkal egyesülve a mai tót népet formálták ki.

A Kis-Kárpátoktól keletre, a Vág északnyugati szakaszának — a mai Trencsén-megye határvidékén — a Szilézia és Morvaország felől behuzódó fehér horvátokat találunk. (Ezekről nyugatra és északnyugatra éltek az avaroknak hosszú időn át hódoló és adótfizető csehek).

A nyugati országrészekre már a IX. században német és lombard telepecsek szálltak, míg Pannónia déli részén Lombardia területéről jött latin állattenyésztő nép, az olasz élt.

A tiszavidéki és erdélyi gyér lakossága és elszórt szláv, bolgár, avar és más telepeket a IX. században a bolgár cárok görögösen dukának nevezett ispánjai, vezérei kormányozták. A honfoglalást közvetlenül megelőző időben Salán, Glád, Laborc és Gyalu nevű du-

kákat ismerünk. (Ez utóbbit írta el a Névtelen jegyző — bolgár-török neve dacára — „oláh“-nak!)

Összefoglalva a mondottakat a történelem teljes tárgyilagosságával állapíthatjuk meg, hogy a Kárpát-medencében a magyarok honfoglaló állami szervezet nem volt, hanem annak területén nyugaton (Dunántúl) a frank birodalom gyakorol némi fennhatóságot. A magyarság tehát igen sok jelentéktelen és ellenállásra képtelen nép töredéket talált a Kárpát-medencében való megjelenésekor. Komoly szervezett államhatalmat azonban, amely neki ellenállhatott volna nem talált, mert a bolgár uralom csak terjeszkedett ezen a területen de nem csatolta azt szorosan birodalma testéhez; a pannoniai hercegség sem volt akadály a kitűnően vezetett magyarság számára. Szvatopluk morva birodalmát „Nagy-Moráviát“ pedig nem a honfoglaló magyarok pusztító támadása tette tönkre, mivel az először is a többi korai szláv államalakulattal együtt nem a belső fejlődésben gyökerező politikai alakulás volt, hanem egy kiváló uralkodóegyénség idegen mintára felépített személyes alkotása, amely azonban az alkotóval sirba szállott; másrészt ez elképzelt birodalmat nem a magyarok, hanem Arnulf császár seregei verték tönkre s ebben a magyarok csak segédkeztek s a kegyelemdőfést adták meg az ingatag alapra tervezett morva hatalomnak!

De éppen ilyen tarthatatlan a román „honfoglalók“ állítása akik azon címen ragadták el tőlünk Erdélyt s az Alföld keleti részét hogy e vidéken ők — mint Dáciában megtelepült rómaiak közvetlen utódai s így — őslakók. Ezt a történelmileg tarthatatlan tényt a mi Névtelen jegyzőnk azon elírására alapítják, hogy Anonymus, midőn a maga korában — tehát a honfoglalás után jó három század múlva! — írt a hazánkban, vagy annak szomszédságában élő népekről — kunokról, csehekről, oláhokról — beszél.

Mivel a XII. században a Dnyeper és Al-Duna közt kunok laktak, a magyarokhoz csatlakozó kazár kabarokat „kun“-nak mondja. Mivel a XII. században Morvaország Csehországhoz tartozott, a nyitrai szlovének IX. századi morva urait s messianusokat (moesia i vágmenti fehér horvátok) „cseh és szláv“ néven említi. S mivel az ő korában már megérkeztek Erdélybe a XI. század közepe óta lassan beszivárgó nomád oláhok ősei, a honfoglaláskori olasz pásztorok „olasz“ vagy „oláh“ nevét (blasii, blachi) ezekre vonatkoztatja.

Az előadottakból világosan megállapítható, hogy a magyarok honfoglalása előtt a Kárpát-medencében, annak területén sem oláhok, sem csehek, sem kunok nem laktak, aminthogy kazárok sem laktak hazánk területén, bár Anonymus Bihar vidékén a honfoglalás előtti időben fennállt Kazárországról beszél s ennek fejedelmévé a régi hagyomány szláv Marótfát teszi meg. A kunok a magyarok honfoglalása idején még messze keleten, túl a besenyőkön és uzokon. Ázsia pusztáin tanyáztak és csak másfél század múlva (a XI. század közepén) lépték át a Volgát. A csehek Szvatopluk morvaszlávjainak nyugati szomszédságában éltek s csak rövid néhány évig (890—895) tartoztak morva fennhatóság alá. A magyarok honfoglalása idején az idegen

uraimat lerázva s a német fennhatóságot újra elismerve (Arnulf császár), harcászalltak a morva fejedelemmel, kinek bukását fellépésükkel előmozdították. Morvaország még a X. században sem tartozott cseh uralom alá, mert csak 1203-ban foglalta el Bretisláv. Az oláhok a magyarok honfoglalása idején még messze a déli Balkánon bolgár, szerb és görög uralom alatt pásztorkodtak s innét északra húzódva csak századok múlva érték el a Déli-Kárpátok vonalát.

Nekünk nincs szükségünk történelmi hamisításokra s megmondhatjuk az igazat, ami mellett a letagadhatatlan történelmi tények és egy évezred tesznek tanubizonyságot.

Ezt mondjuk mindazoknak, akik tudatlanságból vagy félrevezető szándékkal elferdítik a valóságot s merő fikciókra alapítanak egy más országokból összeharácsolt területeket neveznek ki utólag ősi területnek!

(V. L.)

Tanítások — vázlatok

Ez a hónap a Madarak és fák napjának előkészítésére szolgál, amelyet május hó folyamán tartunk meg, olvan időben amikor a természet már kibontakozott és élénk tárja a Teremtő bölcsességét, minden teremtményére kiáradó gondviselését.

Nem volna eredményes azonban e nap eddig szokásában volt megtartásával megelégednünk, mivel csak úgy érünk célra, ha a madarak és fák napját a helyi sajátos viszonyok és a gazdasági élet követelményeinek figyelembevételével gondosan előkészítjük. Ezzel a régi kereteket tovább fejlesztve, tartalommal töltjük meg azokat.

E hónapban helyezzük ki a fészekodukat és madáretetőket, mert csak így válik gyakorlativá nevelőmunkánk. De előkészítjük a madarak és fák napját azzal is, hogy a község határának körpár területeit gyümölcs- vagy más hasznos fával ültetjük be, a „Hősök Ligete“ mellett u. n. „Iskola Ligetet“ létesítünk, vagy a község határában lévő állami utak szegélyét fásítsuk be, ezzel a napot a nemzetgazdasági érdekek szolgálatába állítjuk.

A madarak és fák napján azután az iskola növendékeivel, kihasználva a szabadban való oktatás előnyeit, közös szemlélet tartunk ezen ültetvények fölött. (Fák és cserjék kiültetését a vármegye alispánjától, illetve a thj. város polgármesterétől lehet kérni).

Kíváncsú, hogy az iskola ezen ünnepélyes megnyilatkozásán a tanulók szülei is részt vegyenek s ezzel megerősítik tanítványaikat abban a felfogásban, hogy kirándulásunk nem pusztán kedvtelés, hanem a gyakorlati élet szempontjából is hasznos munka.

1938. APRILIS 2. HETE.

Beszéd- és értelemgyakorlat

I. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Ne bántsd az állatot!

Nevelési cél: Csak a lelketlen, gonosz, tudatlan ember kinozza az állatot.

Szemléltetés: Az utcán látottak megbeszélése.

Megfigyelésre utalás: Figyeljétek meg otthon, az utcán, hogyan bánnak az állatokkal (különösen a lóval!)

Kapcsolás: Az állat is érez, ha nem is tudja fájdalmát kifejezni!

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Az előző órán tanultak felújítása. Mit tanultunk a lóról? Mit dolgozik? Milyen lovakat ismerünk? Melyek a ló tulajdonságai? (Hű, bátor, tiszta, tanulékony).
- b) Áthajlás az ui anyagra. Mégis hogyan bánnak rossz emberek a lóval?
- c) Célkitűzés.
- II. T á r g y a l á s. a) Az egyik nap sétáltam a községben. A főutcán egy nagy terhet vivő kocsi elakadt. A kocsis esztelenül verte ostorával a lovakat. Sok ember nézte, de nem szólt senki a kocsisnak, hogy ne bántsa a szegény állatokat, hiszen a sárból nem tudják ezt a súlyos teherrel megrakott kocsit kivontatni. (Összehasonlítás egy teherrel megrakott zsákot cipelő emberrel. Mit csinál, ha nagyon kifáradt? Miért nem szabad pihenni az állatoknak is?)
- b) Ne bántsd az állatot! (Ne bántsd az állatot, hisz ő is érez.)
Aki az állatot kinozza, az lelketlen ember. (Miért?)
Aki az állatot kinozza, az gonosz ember. (Miért?)
Aki az állatot kinozza, az tudatlan ember. (Miért?)
- c) Történet egy állatkinzó gyermekről, akit a megkínzott elmentett ki a vízből, ahová fürödni ment.
- d) Elmélyítés. Szabolics Mihály költeményének elolvasása
- III. Ö s s z e f o g l a l á s. a) Begyakorlás. Miért nem szabad az állatokat bántalmaznunk? (Hasznat adnak nekünk, szüntelen értünk dolgoznak, még kimulásuk után is hasznukat látjuk, mert ők is éreznek, éppen úgy, mint mi.)
- b) Alkalmazás. Mit teszték, ha állatkinzót láttok? Figyeljétek meg otthon, az utcán hogyan bánnak az állatokkal.

1938. APRILIS 3. HETE.

Költeménytárgyalás

I. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A virágok beszéde (J. Horváth Elemér) c. költemény tárgyalása.

Nevelési cél: A jó Isten mindenre kiterjedő bölcseséget csak hálával tudjuk megköszönni. (Szoktak-e valamit megköszönni hozzátartozóiknak, a jó Istennek?)

Szemléltetés: A tárgyalandó virágok képének bemutatása.

Kapcsolás: Mit csináltak ezek a kis virágok télen? (Természeti és gazdasági ismeretek).

Megfigyelésre utalás: Figyeljék meg, melyik virág mivel hálálja meg a jó Istennek teremtését?

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Beszélgetés a tavaszról. Mit látunk a kertben, az utcákon, a határban?

b) Áthajlás a költeményre. Nemcsak az emberek tudnak ám beszélni, hanem a növények, a virágok is.

c) Célkitűzés. Hogyan? Elmondja nekünk a költő bácsi.

II. Tárgyalás. a) A költemény bemutatása.

A VIRÁGOK BESZÉDE.

Tudod mit csilingel
A kis harangvirág?
Csak jó a jó Isten.
Csak szép a nagy világ!

Tudod, mit suttog a
Kis ibolya ajka?
Áldott az anyaföld,
A ringató dajka!

Tudod mit mosolvog
A nyiló rózsaszál?
Illatom imádság,
Mely a magasba száll!

Szavukat a szellő
Zenével kíséri,
Minden egyes virág
Az Istent dicséri.

d) A költemény által keltett élmények megbeszélése. (Szép volt-e? Neked mi tetszett benne? És neked? Miért tetszett?)

e) A költeményt szakaszonként tárgyaljuk.

Hogy hálálkodik a harangvirág?

A nyiló rózsaszál?

A kis ibolya ajka?

Mit csinál minden virág?

f) Elmélyítés. Gondoltatok-e már arra, hogy mi is mennyi mindent köszönhetünk a Teremtőnek? Ha valamit kaptok jó szüleitektől, mit csináltak? Meg kell-e köszönni

azt, hogy egészségesek vagyunk? Kinek? Jutott-e már eszetekbe ez? (Stb.)

III. Összefoglalás. a) A költemény együttes elmondása addig, amíg meg nem tanulják.

b) Alkalmazás. Rajzoljunk virágokat. (Kiszinezük!)

1938. APRILIS 2. HETE.

Beszéd- és értelemgyakorlat

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A legelőn, mezőn tartózkodó állatok. (Házi állatok: gulya, csorda, nyáj, ménes, pásztoraik, — segítők a kutya. Vadállatok: ürge, vakond, egér, nyul.

Nevelési cél: Szülőföldünk határának ismerete.

Szemléltetés: Képszemléltetés. (Népiskolai Szemléltető Képek).

Kapcsolás: Természeti és gazdasági ismeretek: a háziállatok haszna. A mezőn élő vadállatok haszna, kára.

Megfigyelésre utalás: Hogyan alkalmazkodnak ezen vadállatok a környezetükhöz. (Színük, ruhájuk! életmódjuk.)

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A környék. Mit dolgozik a földműves?

b) Áthajlás az új anyagra: Nemcsak növények, hanem állatok is vannak határunkban.

c) Célkitűzés: beszéljünk ma a határban élő állatokról.

II. Tárgyalás. a) A mezőn található háziállatok. (Előzetes sétánk alkalmával, vagy a tanulók régebben szedett tapasztalatainak felújítása).

A lovak csoportja a ménes, őrzőjük a csikós.

A szarvasmarhák csoportja a csorda, őrzőjük a csordás.

A sertések csoportja a konda, őrzőjük a kondás.

A juhok csoportja a nyáj, őrzőjük a juhász. (Gulya, gulyás).

A juhászkutya, mint az állatok felügyelője. (Tanulékony-sága, hűsége).

b) A mezőn élő vadállatok:

az ürge (ürgelyuk, ürgeöntés, életmódja, káros).

a vakond (kedves, félénk állat, nagyon hasznos, vakond-turás),

az egér (rokona a házi egérnek, ez is nagy károkat okoz a búzában, de sok ellensége is van: héja, gólya stb.)

a nyul (miért oly félénk? Káros, de sok az ellensége is. vadász, vadászkutya).

- c) Miért lakik a mezőn az ürge, a vakond, az egér és nyul? Hogyan védekeznek ellenségeik ellen? (Hasonló ruhát vesznek magukra, mint a környezetük. Tényleg ők veszik magukra? A Teremtő gondossága!)

III. Be gy a k o r l á s. a) Összefoglalás. (A táblára írt vezérszavak alapján). Melyek a legelőn, mezőn élő háziállatok, hogy nevezzük legelésző csoportjukat? Hogyan nevezzük őrzőjüket? Mi segít nekik az őrzésben? Melyek a mezőn élő vadállatok? Mit tudunk az ürgéről, vakondról, egérről, nyulról? Melyik a hasznos ezek közül? Melyek ellenségeik? Hogyan védekeznek ellenük?

1938. ÁPRILIS 3. HETE.

Olvasmánytárgyalás

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Temetik a pintyökét c. olvasmány tárgyalása.

Nevelési cél: Ne kinozzuk a madarakat! (Még a károsakat sem!)

Szemléltetés: A pintyőke bemutatása.

Kapcsolás: Természeti és gazdasági ismeretek: kertünkben élő madarak, azok haszna. (Hernyóirtás).

Megfigyelésre utalás: Hogyan beszélnek a madarak?

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. Történet a kis rab madárról, amelyet kalitkában tartottak. Hogy panaszkodott, rimázkodott szabadságáért. Egyszer egy pajtása szállt az ablakra. A rab madárka fölismerte régi pajtását s bánatában még egy utolsót énekelt, azután meghasadt kis szíve.
  - b) Áthajlás az olvasmányra. Mennyi ellensége is van a kis madaraknak. Mi les rájuk? (A macska, hété, ragadozó madarak, máskor a gonosz gyermekek, akik kiszedik fészükéből tojásaikat, fiókáikat).
  - c) Célkitűzés. Szomorú történetet ír le az író bácsi abban az olvasmányban egy kis pintyökről, amelyet most olvasunk.
- II. Tárgyalás. a) Az olvasmány bemutatása.
- b) Az olvasmány által keltett élmények megbeszélése.
  - c) Gondolatsorontonkénti tárgyalás.
A kis pintyőke reggel vígan ébredt, most ott fekszik hol-
tan ...
Nem tudni, mitől halt meg.

Reggel rendbehozta magát, ivott a hús forrásvízből.

Találkozott párjával.

Víg nótaszó mellett elrepültek.

Dél felé holtrafáradtan, betegen került vissza a kis pinyőke.

Megijedt családja hiába taggatta, nem tudott már szólni.

Leesett a fárról . . . meghalt . . .

Mérges bogyóba kóstolt? mérges legyet nyelt? vagy rossz emberek bántották?

A fürge mókus szétviszi a hirt az erdőben: Meghalt a pinyőke!

A virágok összefognak s eltemetik maguk közé.

d) Az olvasmány tartalmának elmondatása.

e) Elmélyítés. Milyen fájdalma lehetett a kis pinyőke fiókáinak, szüleinek? (Utalás a gyermekek szülőire).

III. Összefoglalás. a) Az olvasmány elolvasatása.

b) Alkalmazás: ne bántátok, ne kinozzátok a kis madarakat!

1938. ÁPRILIS 2. HETE.

Számolás és mérés

II. OSZTALY

A tanítás anyaga: A négyzet fogalmának megerősítése méréssel.

Nevelési cél: Pontos megfigyelésre szoktatás.

Szemléltetés: A zsebkendő, papírszalvéta.

V á z l a t.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A szélesség, hosszúság, a tanterem szélessége, hosszúsága stb. A négyzet fogalma, elnevezése, rajza.

b) Célkitűzés. Mérjünk ma négyzeteket!

II. Tárgyalás. a) Mérjük le a zsebkendő 4 oldalát! Melyik a hossza? Melyik a szélessége? Egyezik-e ez a kettő? Mérjünk tovább! Ez az oldal melyikkel egyenlő? (A hosszúsággal). Melyikkel még? (A szélességgel is). Mérjük le a negyedik oldalát is! Írjuk a táblára a kapott mértékszámokat! Mit tapasztalunk?

b) Mérjük meg éppen így a papírszalvéta 4 oldalát! Mit látunk? Szükséges-e a négyzetnek minden oldalát megmérni? Mit tudunk az egyes oldalakról?

c) A négyzet minden oldala egyenlő! Bizonyítás hajtogatással! Felezéssel, a sarkok hajtogatásával.

III. Összefoglalás. A négyzetnek minden oldala egyenlő. Ha lemérjük az egyik oldalt, meg kell-e mérni a többit is? Miért nem?

- b) Alkalmazás. Rajzoljunk négyzeteket! Milyen hosszú lesz minden oldaluk?
Különböző nagyságu négyzetek kivágása szinespapírból.

1938. APRILIS 3. HETE.

Beszéd- és értelemgyakorlat

III. OSZTÁLY.

- A tanítás anyaga: Miért megyünk Budapestre?
Nevelési cél: Hazánk fővárosának megismerése. (Az Eucharisztikus világkongresszus, Szent István ünnepélyek).
Szemléltetés: Budapest térképe. Képek bemutatása Budapestről. (Szent István Jobbja, Szent István szobra stb.)
Kapcsolás: Magyar történelem = Budapest történelmi emlékei. Szent Istvánra vonatkozó emlékek.
Megfigyelésre utalás: Hasonlítsák össze a fővárost lakóhelyünkkel.

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Számonkérés: Lakóhelyünk a járásban, megyében. Közigazgatás.
- b) Áthajlás: Milyen lehet egy nagy város? Miben különbözik lakóhelyunktől?
- c) Miért megyünk a városba, hazánk fővárosába?
- II. Tárgyalás. a) Hangulatkeltés. Az Eucharisztikus Világkongresszus jelentősége s iránta az érdeklődés felkeltése. (Előkészületek). A Szent István-év jelentősége. (Halálának 900 éves évfordulója!) Budapest ...szer akkora, mint lakóhelyünk, lakosságának száma ...szer annyi!
- b) Budapest az ország középpontja. (A legszebb, legnépesebb magyar város. Világváros. Hazánk legnagyobb iparvárosa. A hazai kereskedelem középpontja, a vasúti vonalak ide futnak össze. Itt lakik a király (jelenleg az ország kormányzója), itt van az országgyűlés háza, innen kormányozzák hazánkat. (Az emberi testtel való hasonlatban az ország feje).
- c) Szépsége. A Duna királynője. Gyönyörű fekvése. Pompás 6—7 emeletes palotái, díszes terei. Sok temploma (50 római katolikus), köztük 3 régi. Nagyboldogasszony = Mátyás, Várkápolna, Zsigmond-kápolna. Szép épületei: a királyi Vár (Szent Korona, Szent Jobb), Halászbástya, a minisztériumok, fürdők, Országház, M. T. Akadémia.

Operaház stb.) Terein sok a szép szobor. Muzeumok.

d) Kórházak, árvaházak.

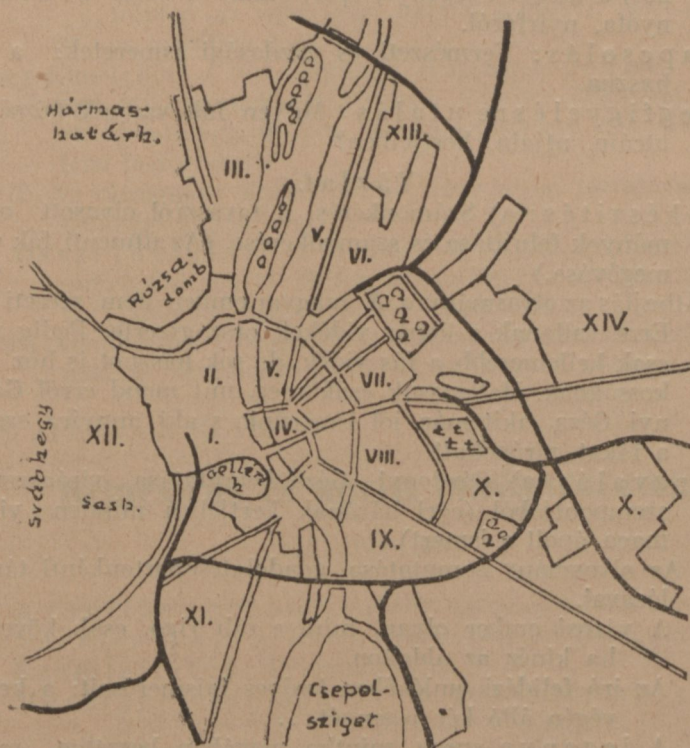
e) Gyárak, üzletek (vásárcsarnokok, áruházak).

f) Színházak. Iskolák, főiskolák.

g) Innen intézik az ország dolgait.

h) A kormányzó.

III. Összefoglalás. Budapest Európa egyik legszebb világvárosa. Begyakorlás. Székes-főváros megyei székhely, az ország fővárosa. Vidéke a Duna jobbpartján hegyes, a

balon sík (változatos). A dunai hidak. Alagut, vízi- és közforgalmi közlekedés (villamos, autóbusz, helyi érdekű vasutak hálózata). Fürdők, kórházak, klinikák. Sok ásványos vize (fürdőváros). Sűrű lakossága, lakóinak műveltsége. Egészségügyi és népjóléti intézmények. (Népszállók, népházak, népligetek, gyermekmenhelyek és fürdők. Gyermekeknyaraltatás, stb.)

Összehasonlítása lakóhelyünkkel.

1938. APRILIS 2. HETE.

Olvasmánytárgyalás

III. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Kedves fáim c. olvasmány tárgyalása (Gárdonyi G.)

Nevelési cél: A fák szeretetére nevelés.

Szemléltetés: Kép (esetleg levél az iskola gyűjteményéből) a tárgyalt jegenye, eper, alma, dió, szilva, cserfa, fenyőfa, nyírfáról.

Kapcsolás: Természeti és gazdasági ismeretek: a fák haszna.

Megfigyelésre utalás: Milyen fák vannak Rózségünk utcáin, útjain, kertjeiben?

Vázlat.

I. Előkészítés: a) Számonkérés. A tavaszi olvasott olvasmányok felújítása és számonkérése. (Az útmenti fák célja, megóvása.)

b) Áthajlás az olvasmányra. A magyar ember nem szereti a fát. Erre vallanak a kopár vidékek országsszerte. Pedig nem csak kellemesebb a fás vidék, de sok hasznót is hoz a lakosságnak. Hallgassuk csak meg, mit mond erről Gárdonyi Géza, akit már jól ismerünk, s aki annyira szeretette a fákat, virágokat!

II. Tárgyalás. a) Gárdonyi Géza bemutatása virágszeretete szempontjából (egri házának kertjében minden virágot maga ápolt s ismert).

b) Az olvasmány bemutatása, gondolatsoportonkénti tárgyalásával.

A városi ember olyan, mint a rab rigó, csak követ lát, ha kinéz az ablakon.

Az író felidézi emlékében kedves faismerőseit: a kertjük végén álló két jegenyét...

A jegenye susog, mintha magában beszélne, mindig az égre néz.

Az eperfa minden évben megtermette cukros, fehér, zamatos gyümölcsét.

Van-e szebb látvány a fehéres rózsaszín virágpompában álló almafánál?

A diófa méltóságos és komoly, mint valami király.

A birsalmafák télen olyanok, mint kis nyomorék gyermekek.

A szilvafák sápadt, fehérvirágú, sovány, vézna teremtesek.

A cserfának odu van a hónaljában, amelyben madár lakik.

A fenyőfák olyanek, mintha meseországból valók volnának.

Az erdei aranyországot a nyárfák, az ezüstországot a nyírfaék jelentik.

A fának két anyja van: a föld, meg a nap, s mindkettő holtig szereti.

Legszebb mégis a jegenye. Sem árnyéka, sem gyümölcse nincs, de van valami egyedülvalóságában, hajthatatlanságában, fölemelkedettségében; ami a többi fa fölé emeli: magányosan, hallgató homlokkal folyton az eget nézi: nappal felhőket, éjjel a holdat és a csillagokat.

c) Elmélyítés. A fák szeretete. Ő is anya, minden levélke egy-egy gyermeke és gyermek minden ágacska. (Utalás az édesanyjára: milyen bus lenne édesanyátok, ha elvesztené benneteket!)

d) Az olvasmány egészben való elolvasása, tartalmának összefüggő elmondása.

III. Összefoglalás. a) Mi hasznot adnak a fák? Miért kell szeretnünk őket? Mihez hasonlítja az író az egyes fákat? Melyiket szereti mégis leginkább?

b) Alkalmazás. Ültessenek el otthon egy-egy fát s számoljanak be róla, hogyan ültették el, hogyan gondozzák.

1938. APRILIS 3. HETE.

Helyesírás és nyelvi magyarázatok

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A főnév egyes és többes száma.*

Nevelési cél: A helyes nyelvhasználat elsajátítása.

Szemléltetés: Példamondatok.

Megfigyelésre utalás: A többesszám jele a „k”.

Tanítás.

— Gyermekeim! — már összeírtuk, hogy tantermünkben mik vannak. Most mondjunk azokról valamit. Ügyesen feleljetek, én pedig felírom a táblára. Mi ez?

— Kályha.

— Mondj róla valamit!

— A kályha fekete.

Mutatóvány Kókai Béla mezőtúri rk. igazgató-tanító; Vezérkönyvből. (Vezérkönyv a helyesírás és nyelvi magyarázatokhoz az elemi iskola I., II., III. osztályaiban. Ára 2 P. Megrendelhető szerzőnél, Mezőtúr.)

- Most erről!
- A pad uj.
- Csak egy pad van itt, mint kályha?
- Nem. Sok van.
- Akkor mind vegyük bele, nehogy valamelyik pad megha-
ragudjon!
- A padok ujak.
- Ugy van! — ez helyes. Tovább!
- A táblára így ezt írom:

A kályha fekete.
A padok ujak.
Az asztal zöld.
A képek nagyok.

- Most vegyük őket sorba!
- A kályha fekete.**
- Hány kályháról beszéltünk?
- Egyről.
- Ki tudná azt úgy mondani, mintha több kályha volna itt?
- Jöjj ki Erzsike és ird föl a táblára!

A kályhák feketék.

- Hogyan mondtuk, mikor egyről beszéltünk?

kályha.

- S amikor többről?

kályhák.

- Mit tettünk a **kályha** szóhoz, mikor többről beszéltünk?

— A „k“ jelet (betűt).

- Ugy van! — Az előbb úgy mondta Karesi, hogy a pad uj.

Miért nem volt így helyes?

- Mert több pad van itt.

— Sándor, ird fel úgy, mintha csak egy pad volna!

- Hogyan lett a **pad** szóból **padok**?

— Mit tettünk hozzá?

- Azt, hogy „ok“.

Igaz, de tulajdonképen itt is csak „k“ betűt, az „o“-t csak azért, hogy ki tudjuk ejteni! (Pad+k helyett = pad+o+k.)

Tovább!

- **Az asztal zöld.**

— Hány asztal van itt? Hogyan mondanád, ha több volna?

Ha egyről beszélünk, akkor micsoda?

- **asztal.**

— És ha több?

- **asztalok.**

— Mit tettünk az asztal szóhoz, hogy többet fejezzen ki?

- „ok“ **szócskát.**

— Az előbb már mondtam, hogy csak „k“ jelet, mert az „o“-t csupán azért, hogy könnyebben ki tudjuk mondani. Ez köti

össze — amint látjátok — a szót a „k“-jellel. Kötőhang-nak is nevezhetjük. Próbáld kiejteni e nélkül!

— Tovább!

— Most felírjuk ezeket a főneveket egyes- és többes számban! Károly írja ide egyes számban, Böske pedig utána többesben! — Ti pedig, figyeljétek s ha hibát vesztek észre, szóljatok!

Egyesszám:

Többesszám:

kályha

kályhák

pad

padok

asztal

asztalok

kép

képek

— Milyen betűkkel képeztük a többesszámot?

— A „k“ betűvel.

— Húzd alá, Jancsi!

— Hát az „o“ és „e“ betűk micsodák?

— Azok kötőhangok.

— Mire valók?

Begyakorlás. Írják ki egy kisebb olvasmányból a többesszámú főneveket. Irjanak feladatul 10 főnevet egyesszámban és tegyék azt többesbe!

1938. APRILIS 4. HETE.

Természeti és gazdasági ismeretek

III. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Tavaszi tennivalók a gyümölcsösben.

Nevelési cél: A gyümölcsfák gondozásának elsajátítása.

Szemléltetés: Kerti munka az iskola kertjében.

Megfigyelésre utalás: A kerti munkákat figyeljék meg.

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A gyümölcsfák ültetése. Őszi és tavaszi ültetés. 70—80 cm-es gödör ásása (1 m széles), a felső talajtegyik, az alsót a gödör másik oldalára hánnyuk. Fordítva tesszük vissza, hogy a gödör fenekére a jó föld kerüljön s felülre az alsó, rosszabb réteg. (A tavaszi ültetéshez már ősszel ki kell ásni a gödröt, hogy a földet a levegő és a nedvesség jól átjárja). A faültetés további menete: gyökérvágás, rázogatózás, iszapolás stb.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A gyümölcsfák gondozása. A gyümölcsfákat mindig, tehát fiatalabb és idősebb korukban is gondozni kell.

- b) A törzs gondozása. A fattyuhajtások levágása (töböl), a törzs vastagodását elősegíthetjük, ha a héjba hosszú bevágásokat, készítünk. A zuzmók drótkéfével való lekaparása. (Ennek elégetése). Az őszi meszelés nem felel meg! A sebek szélét simára vágjuk s bekenjük oltóviasszal. (Nem szabad trágyás agyaggal, mert megfertőzzük a fát!) A ferdén nőtt törzset dróttal kihúzzuk (a drót alá bőr vagy posztódarabot tegyünk!)
- c) A korona gondozása. Az alma, körte és barackfa koronáját az első 4—5 évben tavasszal visszanyessük (a legfelső rügy kifelé álljon!) A törpetörzsű fákat ezután is mindig vissza kell nyesni. Ritkítás, a száraz ágak levágása. (A vágási lapok bekenése oltóviasszal). A virágzó fák között fagyveszély idején szalmás trágyát, fűrészport vagy nedves falevelet égetünk. (A sűrű füst megakadályozza a fagyást.) Az ágak alátámasztása villásvégű karókkal. (Alájuk téglát teszünk!)
- c) A gyűrűzés. A kevéstermő fákat gyűrűzzük. A fatörzset (egyes vastagabb ágait is lehet) gyűrűszerű övvel (pl. posztóövvel) vesszük körül, ezt erős dróttal szorítjuk a fához. (Megakadályozzuk a levelekben elkészült képzőanyagnak felfelé való áramlását.) Ezt kora tavasszal kell végezni. Fokozható a termőképesség gyökérnyesséssel is (ezt nyár végén vagy ősszel végzik.)
- e) A fák ifjítása. A vastag ágakat valamely elágazás fölött levágjuk. (A talajt jól meg kell trágyázni!) A körte- és almaféléket lehet ifjítani. (Az őszibarackot csak szeptember végén!)

III. Összefoglalás. Minden egyes műveletet megbeszélünk, majd a tanulóktól megkérdezzük, hogy történtek az egyes munkák. Az osztályban számon kérjük a kertben megfigyelték anyagát.

1938. APRILIS 3. HETE.

Beszéd és értelemgyakorlat

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A szemüveg. Az üvegyártás, feldolgozása.

Nevelési cél: Az emberi szorgalom és kutatás megbecsülése.

Szemléltetés: Különféle üvegek, nátrium, kalcium. Nátronüveg, káliüveg, ólomüveg. Képszemléltetés: az üvegfúvás.

Megfigyelésre utalás: Otthon milyen üvegeket látnak?

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Számonkérés. Oklás, oldatok készítése. A víz a sókat oldja. A növények táplálkozása: Ásványvizetek, gyógyfürdők. Kemény és lágy víz.
- b) Célkitűzés. Hogyan készül a szemüveg?
- II. Tárgyalás. a) Az üvegyártás. Régóta ismerik. Allitóltag a föníciaiak találták fel. Európában a XVI. szd. óta ismerik. Vizüveg = kvarepor és szóda összeolvasztása által. Valóságos üveg = szóda+kvare+mészke összeolvasztása. Az üveg is só, sav benne a kovássav, fém a (szódából származó) nátrium és a (mészkeből keletkező) kalcium. Az üveg lehet: nátronüveg (szóda+mészke+kvare) káliüveg (hamuszir+mészke+kvare). Ha mészke helyett ólomoxidot teszünk = ólomüveg.
- b) Az üveg készítése. Az anyagokat porrá törlik, folyósra olvasztják, kissé lehűtik s feldolgozzák. Az üveg fuvás. (Üvegfuvópipa). Ha fuvás közben lóbálja, akkor a lágy üveg nemcsak felfuvódik, de még is nyúlik és lassan nagy üveghengerre lesz. Ennek két végét lerepesztik, oldalát felhasítják s szétterítik. ablaküveg lesz belőle. Üveget készítenek sajtolással és öntéssel is. Az olesó söröspoharakat, üvegtálakat, tányérokat vasformában sajtolják. Öntik a vastag tükörlapokat, kirakat ablaküvegeket, házfedésre való üveglapokat. A feldolgozott üveget aztán visszaviszik a forró kemencébe, ahol lassan lehűl. Azután diszítik csiszolással, maratással, aranyozással. A homályos vagy tejüveg nem látszik át. A tejüvegbe esontlisztet vagy ónkó port tesznek, míg a homályos üveget (fluorhidrogénnel) maratják. Az ólomüveget kristályüvegnek is nevezik. Drágakövek utánzására is alkalmas. (Nagyon csillog!) Üvegyáraink Salgótarján (Nógrád vm.), Parádszék (Heves vm.)
- III. Összefoglalás. Az üveget kvareből, mészkeből és szódából vagy kvareből, mészkeből és hamuszirból, ólomoxidból és hamuszirból olvasztják. Fuvással, sajtolással vagy öntéssel dolgozzák fel, azután hűtik s diszítik. Fajai: nátronüveg, káliüveg, ólomüveg, továbbá a homályos, színes és tejüveg. A szemüveget különös csiszolással nyerik.

1938. ÁPRILIS 3. HETE.

fogalmazás

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Miről panaszkodik a kis madár...

Nevelési cél: Érezzék át a madarak sorsát. (Madárvédelem).

Kapcsolás: Természeti és gazdasági ismeretek = a gyümölcsöskert.

Szemléltetés: Egy kis madár bemutatása vagy képszemléltetés.

Megfigyelésre utalás: Figyeljék meg a házuk körül élő madarak életét.

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. Történet a madarak életéből. Gyűlésre jöttek össze a madarak s panaszkodtak a gonosz lelkű emberek ellen. A gólya panaszja, a fecske s a többi madár panaszja. Legtöbbet azonban azok a kedves és hasznos madárkák panaszkodtak, amelyek a ház körül élnek. Miről panaszkodhatnak ezek ugyan? (Közös megbeszélés a tanulókkal). Miért bántják a gyermekek különösen a hasznos madarakat? Tudják ezek a gyermekek, hogy milyen nagy segítségére vannak ők a gazdának a gyümölcsösben? Ha tudnák, akkor is leszednék a fészküket, elrabolnák fiókáikat? Láttatok már fiókáit sirató madárszülőket? Mit gondoltok, nem úgy sirna-e a ti édesanyátok, édesapátok is, ha elvesztene benneteket?
- b) Ráhangolás a fogalmazásra. Mit gondoltok gyermekek, ha beszélni tudna, mit mondana nekünk az ilyen kis madár? (Közös megbeszélés).
- c) Célkitűzés. Tudjátok mit, írjuk le egy kis madárka panaszát. Mit mondana, ha beszélni tudna hozzánk!
- II. Fogalmazás. a) Néhány tanuló elmondja, mit gondol, mit mondana a kis madár. Megbeszélés.
- b) Fogalmazás.
- III. Néhány dolgozat felolvastatása, megbeszélése, közös javítása vagy megtárgyalása.

1938. APRILIS 2. HETE.

Számolás és mérés

IV. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Tizedesszámok összeadása.

Nevelési cél: A számtani gondolkozás elsajátítása.

Szemléltetés: Méter, pénz, súly stb.

Megfigyelésre utalás: A számvonalon. (A számok helyértéke).

Vázlat.

- I. Előkészítés. a) Számonkérés. A tizedesszám fogalma, a tized, század, ezred. Tizedesszámok kimondása, írása.
b) Célkitűzés. (A gyakorlati példa megadása).
- II. Tárgyalás. a) A mi tantermünk hosszúsága 12.56 m, szélessége 7.85 m. Mennyi a tanterem hosszúsága és szélessége együttvéve?

Az egyes mértékszámok értelmezése.

$12.56 \text{ m} = 12 \text{ m } 56 \text{ cm}$ vagy $12 \text{ m } 5 \text{ tizedméter és } 6 \text{ századméter.}$

$7.85 \text{ m} = 7 \text{ m } 85 \text{ cm}$ vagy $7 \text{ m } 8 \text{ tizedméter és } 5 \text{ századméter.}$

Adjuk össze:

12 m	5 dm	6 cm	+
7 m	8 dm	5 cm	
19 m	13 dm	11 cm	

- b) Tizedesszámok összeadása.

Milyen helyértékűek az egyes számok?

$12.56 = 1 \text{ tizes, } 2 \text{ egyes, } 5 \text{ tized, } 6 \text{ század,}$

$7.85 = 7 \text{ egyes, } 8 \text{ tized, } 5 \text{ század}$

Ez jelölhető így is:

$$\begin{array}{r} 12.56 \text{ m} + \\ 7.85 \end{array}$$

Az összeadandókat úgy írjuk le, hogy az egyenlő helyértékű jegyek, tehát a tizedespontok is egymás alá kerüljenek.

Az összeadást a legkisebb helyértékű számmal, tehát a mi példánkban a századrészeknél kezdjük.

1. 6 század meg 5 század = 11 század, azaz 1 tized és 1 század.

2. $(1 \text{ tized} +) 8 \text{ tized} + 5 \text{ tized} = 14 \text{ tized}$ (1 egész + 4 tized).

3. Az egyesek összeadása előtt kitesszük a tizedespontot.

4. $(1 \text{ egész}) + 7 \text{ egyes} + 3 \text{ egyes} + 10 \text{ egyes} = 1 \text{ tizes.}$

5. $(1 \text{ tizes}) + 1 \text{ tizes} = 2 \text{ tizes.}$

- b) Az összeadás végrehajtása.

- c) Elvonás. Tizedesszámokat úgy adunk össze, mint egész

számokat, de amikor elérünk a tizedesponthoz, az összegben is kitesszük a tizedespontot.

III. Begyakorlás.

$$2.3 + 3.8 + 0.9 + 9.1 = ?$$

$$1.24 + 4.07 + 8.5 + 12.16 = ?$$

$$18.376 + 56.649 + 72.002 + 8.928 = ?$$

$$3.68 + 0.509 + 13.6 + 24.006 = ?$$

Házi feladat: Édesapád pénztárcájában 0.95 P van, de kap még 0.50 pengőt. Mennyi pénze van összesen?

Édesanyád vásárol ebédre 0.74 P-ért burgonyát, 1.24 P-ért húst és 0.88 P-ért kenyeret. Mennyibe került az ebéd?

1938. ÁPRILIS 4. HETE.

Történelem

V.—VI. OSZTALY.

A tanítás anyaga: II. Rákóczi Ferenc szabadságharca
Nevelési cél: Aki mindenét feláldozta hazája szabadságáért!

Szemléltetés: Térképen. II. Rákóczi Ferenc arcképe.
Kassai sirja.

Vonatkozás: Ma szabadok vagyunk-e? És szabad-e minden magyar? Hol nyugszik a magyar szabadságért mindenét feláldozó fejedelem?

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az ország főlzabadulása a török uralom alól. A felszabadító hadjárat hazánk területén dult. Kik szenvedtek tőle legtöbbet?

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) Előzmények.

A magyar föld elidegenítése.

Nincs alkotmány. Pénz kell a folytonos háborúhoz.

A visszafoglalt területet idegeneknek adják.

Telepitések: svábok,

Csernovic rácai. (Bécs kedvez nekik!) török kémek.

A htárőrvidékek. (Oláhok, rácok, horvátok, külön kormányzás alatt).

A magyarság külső kényszer alá került.

Ujra megszólalt a tárogató.

b) II. Rákóczi Ferenc szabadságharca.

Ki volt II. Rákóczi Ferenc? (Ereiben Rákóczi, Lorántffy, Báthory és Zrinyi vér folyt!)

Gyermekkora, neveltetése. (Neuhaus, jezsuiták.)

Házassága (Hesseni Amália, boldog családi élet Sárosban).
A Tokaji-féle felkelés, Rákóczi menekül, de a vér szava
tettre ébreszti.

XIV. Lajos levele.

Fogsága, menekülése.

Áldozatkészsége. A kuruc pompa.

Rákóczi hazajött: kiáltványa: Felszakadtak a magyar
nemzet sebei!...

Gyülekeznek a kurucok: Te vagy a legény Tyukodi paj-
tás...

A szabadságharc lefolyása.

Rákóczi az első, aki a jobbágyon akar segíteni!

Az első sikerek. (Bercsényi Miklós).

A császáriak halogatják a döntést. (A francia király el-
len is háboruzniok kellett).

Trónváltozás. (I. József). A szécsényi országgyűlés (1705).
Rákóczi vezérlő fejedelem.

Francia álnokság. Ónodi országgyűlés — trónfosztás, Rá-
kóczit magára hagyja XIV. Lajos! (Béke a császárral).

Hosszu a háboru, nagy a nyomor, fogynak a kurucok.
Vereségek.

A szatmári béke. 1811.

A szomorú Rákóczi sorsa. (Rákóczi bucsuja... Nagymaj-
tényi síkon letörött a zászló... Mindenét feláldozta
hazájáért!

c) Rákóczi szabadságharcának eredménye: az uralkodó egyes-
ségre lép a nemzettel!

III. Összefoglalás. II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának
előzményei, lefolyása, következménye fenti vezérmonda-
tok alapján.

b) Elmélyítés. Kuruc dalok: Nagy Bercsényi Miklós... Kraszna-
horka büszke vára...

Madarak és fák napjára

Kedves Gyermekeim!

Tudom, régen vártátok már ezt a napot, amikor felkerekedtünk az iskolából s nagy nótaszóval nekivágtunk a határnak. Mi okozta ezt a ti nagy örömöket? Megmondom. Az a régen óhajtott, sokszor visszavárt tavasz, amelynek ünneplésére, köszöntésére jöttünk ide a kerek erdőbe, hogy kitarjuk feléje karunkat s teleszívjuk tüdönket édes illatával, friss gyönyörűségével.

Nemrégén, egy szép márciusi napon nagy örömmel ébredtünk. Megjötték a mi kedves vendégeink, házunk elmaradhatatlan népe: a fecskék. Akkor harsant fel a ti ajkatokról is a viszontlátás öröme:

— Isten hozott fecskemadár, jaj, de régen vártunk...

Mennyi örömet, mennyi gyönyörűséget, mennyi szépséget adnak nekünk a madarak! Hálát adhatunk a jó Istennek, hogy megteremtette őket! Vagy el tudnátok képzelni falunk határát, utcáit, kertjeit fák, növények s madarak nélkül, gyermekek? Ugy-e nem! Milyen szomorú, sivár lenne minden! A tikkasztó nyári nap tüze ellen nem védenének meg az utsalí fák, olthatatlan szomjuságunkat nem olthatná el az izes gyümölcs. Hát még télen mit csinálnánk, ha nem volna fa, amely olyan barátságossá varázsolja át szobánkat, hajlékunkat. Gondoltatok már erre, gyermekeim! Hiszen ha nem volna fa, talán még az erdő vadjainál is rosszabb dolgunk lenne, mert azoknak is van legalább meleg prémbundájuk, amivel védekezni tudnak a tél hidege ellen. De... mást mondok: még meleg ebéd sem várna rátok otthon, amikor délben hazamentek az iskolából, hiszen fa nélkül hogyan tudná megfőzni drága édesanyátok a jó ebédet? De még ha volna is ebéd, valami hideg dolog, mondjuk szalonna, kenyér... hova tennénk, hol terítenénk meg? Hová ülnénk, hiszen fa nélkül nem volna sem asztalunk, sem székünk a szobában! Olyan sötét lenne a szoba, mint a börtön, mert az ablak kerete is fából van. De ajtót is hiába keresnénk a szobában, legfeljebb valami sátorlappal zárnánk el szobánkat Télapó hideg szele elől, mert ajtónk is fából készül! És este, ha elalmosodunk a napi tevé-vevésben, ugyan hová hajtánánk fejünket, hiszen ágy sem volna...

Látjátok, gyermekek, milyen nagy jót tett velünk a Teremtő, mikor a fát megadta nekünk, embereknek. Csakhogy úgy vagyunk ám, hálátlan emberek a fával is, mint mindennel, hogy amíg megvan, nem gondolunk vele, irtjuk, pusztítjuk s nem gondolunk azzal, mi lesz ha egyszer nem lesz többé mit kívágni... ha egyszer elfogy a fa...

Bizony, arra is gondolnunk kell, hogy a kívágott fák helyébe újakat ültessünk, a meglévőket pedig ápoljuk, gondozzuk s ne rongáljuk őket! Hiszen a fának is fáj ám az, ha letépdessük leveleit, letörjük ágait, vagy nem a fa gyermekei ezek? Gondoljátok szüleitekre, ugy-e, mennyire vigyáznak rátok! Hát a fa is éppen úgy szereti ám levél- és gallygyermekait, mint benneteket a szüleitek, csakhogy amíg édesanyátok meg tud védeni benneteket másoktól, a rossztól,

ne bántsuk őket. Az édesanyátok, ha valahol veszedelemben vagytok, azonnal elvisz onnan titeket, de ugyan hová menjen el a fa, amelyet késsel hasogatnak össze a rossz gyermekek? Hiszen nem tud elmenni helyéről, mintha oda volna szögezve, ahol áll, csakugyan a földbe gyökerezett. Mit tehet, ha bántalmazzák? Teljesen ki van szolgáltatva az embereknek.

Szeressétek tehát, kedves gyermekeim a fát és ne bántsátok, ne rongáljátok! Ne hasogassatok a kérgébe, az a fa bőre. Ugyan mit szólnátok hozzá, ha valaki a ti bőrötökbe akarná vésni nevének kezdő betűit! Ugy-e tiltakoznátok ellene! Ne törjétek le gallyaikat és soha ne gyujtsatok tüzet eleven fák gyökereinél. Mert a fák is élnek, akár csak mi, emberek. Élnek, virulnak, hervadnak, öregszenek, szenvednek, elpusztulnak ők is. De a fák úgy életükben, mint azután is jók mihozzánk, emberekhez. Eltűnnek értünk minden szenvedést, szélvést, vihart, fagyot, hőséget s csak nekünk akarnak használni.

A magyar ember is szereti a fát, sok szép mondát is tud róla mondani.

A nyárfáról azt tartja a nép, hogy amikor Krisztus Urunkat föl akarták feszíteni, a katonák kimentek az erdőbe, hogy ott keresztfának valót vágjanak. Az erdő azonban haragosan zugni kezdte: Nem adok! Nem adok! Azok a vad katonák azonban nem sokat törődtek az erdő tiltakozásával, hanem nekiestek egy hatalmas tölgyfának s azt akarták kivágni. De a tölgyfa erre úgy megkeményedett, hogy nem fogta egy fejsze sem. Erre nekiestek a katonák a fenyőnek. De a fenyő is ellenállt szándékunknak, mert úgy felborzolta tüalaku leveleit, hogy összevissza szurkálta a katonákat, mire azok ott hagyták nagy mérgesen. Azután a jegenyének estek, azt akarták felhasználni aljas céljukra. A jegenye azonban tuljárt az eszükön. Elkezdett hajladozni jobbra-balra, hogy a fejszecsapás nem érhetne törzsét. Mit volt mást tenni, nekiestek a dühtől toporzékoló katonák a nyárfának. Ez a szegény nyárfá sehogy sem tudott védekezni ellenük. Bánatában elsápadt a törzse, levelei pedig rémülten reszketni kezdtek. Így nyárfából készült az Ur keresztfája. A keresztfá azóta az üdvösség jelképe lett és az emberek milliói borulnak előtte térdre, — de a jó nyárfá törzse azóta is mindig fehér maradt s levelei máig is reszketnek...

De mit érnének a fák madarak nélkül? Ki viselné gondjukat, ki tisztítaná meg leveleiket a hernyóktól, törzsüket a rágó férgekeltől? Az ember? Na az ugyan nem győzné ezt a nagy munkát! Erre rendelte a jó Isten a hasznos madarakat. Ha egyszer felnőttök és gyümölcsöstök lesz, akkor fogjátok csak igazán megérteni, mit köszönhetünk a madarak munkájának! Még a mese is azt mondja, hogy a madárkák a fák kedvéért vannak a világon!

Azt mondja a nép, hogy amikor a jó Isten megteremtette a világot s mint a legnagyobb áldást, a termőfát adta az embernek, akkor a minden jónak ellensége: a Gonosz, hernyót, bogarat s mindenféle kártékony férget bocsátott a földre, hogy pusztítsák el a fák gyümölcsseit. Aztán megsokasította őket, hogy ki ne vesszenek, akár-hogy irtja is őket az ember. Bizony, el is pusztítottak volna minden

fát ezek a férgek, ha a jó Isten meg nem szánta volna őket. Elküldötte az Égből legkisebb angyalkáit a fák segítségére, azokat, akiknek még szárnyacskáik is vannak. Mikor lerepültek az Égből, csoda történt, mert madárkává változva, énekelve repültek alá a földre. Azért nevezi a nép ma is »az ég madarainak« őket. És amióta a jó Isten leküldte ezeket a madarakat, folyton dolgoztatnak, irtják a Gonosz teremtményeit, a hernyókat, férgeket. Így tesznek jót nekünk, embereknek! Bizony, gyermekek, nem ennétek egy szem cseresznyét, de barackot és almát sem, ha nem volnának kertünkben, gyümölcsösünkben madarak!

Ki nem ismeri közöletet a fecskét? Mindenki szereti. A régi népek azt hitték, hogy elhalt gyermekeik, mint fecskék térnek vissza szülőik házába. Hogyne védelmezték, szeretették, ápolták volna őket! A fecske azonban nemcsak örömünkre, gyönyörűségünkre van ám. Ő a levegő tisztogatója! Mikor le- és fölszáll, majd a magasban, majd a föld színén, vagy ha a vizek fölött siklik el, mindig sok-sok apró legyet, szunyogot szed össze, ezzel táplálja kicsinyeit. Éppen ezért nagyon gonosz ember az, aki a fecskét bántja, fészket kirabolja, leveri, vagy tojásait pusztítja.

De bizonyosan ismeritek a kis vérpintyet, a rózsás madárkát is! Ez a pirinkó madárka úgy kapta a begyén lévő rózsaszirmokat, hogy amikor az az Ur Jézus a kereszten függött s nagy szenvedésein senki sem tudott segíteni, édesanyja, a Boldogságos Szűz az arra repülő égi madarakat hívta segítségül. Azok le is szálltak a keresztfára. A gyöngyös gerle busan bugott, a vörösbegy szeme csupa könny lett, a tengelice pedig a töviseket akarta kihuzgálni a Megváltó véres homlokából. Ettől lett piros az arcoeskája. A keresztesőrü meg a szögeket akarta kifeszegeni, akkor fordult keresztbe a csőre. Segíteni ugyan ők sem tudtak az Úron, de az megáldotta őket. A gerlét azzal, hogy bugása mindeki előtt kedves legyen, a szeretet hangja; a vörösbegyét azzal, hogy könnyező szép szeme mindig ragyogjon, mint a drágakő s keresztül lásson vele még a száraz leveleken, aszu füveken is. A tengelicét azzal áldotta meg, hogy olyan legyen, mint egy szép virág s még a száraz kóró is táplálni tudja. A szép keresztesőrü pedig úgy jutalmazta meg az Ur, hogy ha meghal is, ép maradjon a teste. A rózsás madárkáknak pedig megengedte, hogy mindig híven, párosan röpködhessenek.

Látjátok, gyermekek, milyen kedvesek a kis madarak a jó Isten előtt. Nekünk ezen felül még sok hasznót is hoznak. Míg a madarak ott vannak a gazda mellett, addig nem kell féltetni a gyümölcsöst, nem bántja fereg a piros almát, a mosolygó körtét, szőlő szőlőt, ringó szilvát, kacagó cseresznyét... Okos dolog volna-e hát, ha nem követnénk el mindent a hasznos madarak védelmére, gondozására?

Mit tehettek ti a madarak védelmére? Gondoskodjatok téli etetésükről. Télen, amikor a hó eltakar minden eleséget a madarak elől, a férgek pedig lehúzódnak a föld mélyébe, a szegény madaraknak nincsen táplálékuk. Éhen pusztulnának, ha jószívű emberek meg nem szánnák őket. Ilyenkor lehet meghálálni nekik egész tavaszi, nyári

munkájukat, amit kertünk s benne gyümölcsfáink hernyózásával nekünk tettek.

Bizony, gyermekek, ha gyümölcscsel megrakott fát láttok, jusson eszelekbe, hogy a jó Isten után a kis madaraknak köszönhetitek, hogy gyümölcsöt ehettek. Aki pedig a fák hasznát élvezni akarja, ápolja, gondozza és védelmezzé a hasznos madarakat. Ültessen fákat és bokrokat kertjébe, vagy annak közelébe, hogy fészekrakó helyet nyújtson nekik.

Ugy-e szép a fás udvar, a fákkal szegett út és utca? Milyen gyönyörűség hallgatni a madárcák vidám csicscsergését, füttyét. Ha azt akarjátok, hogy ne némuljon el házatok tájékán a madárdal, gondozzátok, védelmezzétek a fákat és kis lakóikat: a madarakat! Ezzel nemcsak hasznos munkát végeztok, de így lesztek igazán nemes lelkű, jószívű magyar gyermekek!

Magyar Május

A magyar Szentév május hónapjára.

Irta és színre alkalmazta: JÁRTAS RÓZA.

Szin: Fehér lenge függönydisz, fehér virágdíszítések. Az Égi Királynő trónja. A Patrona Hungária — csillagkoronásan. A szin jobb-oldalsarkában feszesen áll a *Pápa-zászlós* katona. Balsarkában: magyar huszár, Nemzeti zászlónkkal. Szűz Mária lábainál: Holdsarló — tartja két kékruhás angyal. Fejükön csillag.

Függöny szétnyíl.

Zene: halkan: „Óh, áldott Szüzanya! Mennyei szép Rózsa...” verse zenéje. Utána távoli sok esengetyühang, s halkan belejt a színre: Nagyangyal tárt karokkal. (Ujból halk zene: Óh fényességes szép Hajnal, Kit így köszöntött az angyal: Üdvözlégy teljjes malaszttal! Ezt a verset valaki a szin mögött énekelje halkan, (tisza szövegki-ejtéssel.)

Első jelenés.

Nagyangyal (Szűz Mária előtt hódolva.)

*Egek királynéja —
Egek Királynéja —
Szép szeretet anyja!
Magyarok bus földjén
Csodás ünnep van ma!
Szent István népének —
Az a legfőbb vágya:
Imádság-fohásza —
Teljesülést kapna!*

*Egek Királynéja!
Szent István népének
Örök Naggyasszonya!
Idejönnek éléd
Gyermekek... és árvák...
Özvegyek s szegény hontalanok:
Szíriüket kitáriják...
Hallgasd meg, óh, Anyja
Minden élő népnek —
S teljesítsed: amit
Bizalommal kérnek! —*

(Halk zenefutam, mialatt helyére lejt.)

Második jelenés.

Szüz Mária:

*Jöjjenek! — Szívemmel
S szeretettel várom!
Gyermekek nagy hitét
Még én is csodálom!*

(Halk zenefutam)

*... Jöjjenek az ifjak!
Vezetőjük lennék, —
Ha ezt tőlem tiszta,
Igaz szívvel kérnék!*

(Halk zenefutam.)

*... Öregek és árvák
A Golgotát járják...
Siessenek hozzám!
Aki kezem fogják, —
Aki bennem biznak, —
Örök boldogságuk; —
Az Egek honában,
Bizton megtalálják!*

(Halk zene, mialatt jönnek):

3. jelenés.

Magyar Szent Margittal Mária-lány. (Fehér, egyszerű ruha, nyakán kék szalag, Mária-éremmel.) Meghajol Szüz Mária előtt Szent Margittal.

Szent Margit:

*Egek Királynéja
Égi Edesanyánk!
Ide lépdél eléd:
Egy kis „Oltárvirág.”*

(Szüz Mária mellé áll Szent Margit s azután a Mária-lány folytatja):

(Térdelve):

*Szüzanyám! Máriám! —
... Színes virágmezben,
Illatos ajakkal, —
Gyöngyvirággal-ékes
Kedves, szép dalokkal
Köszöntenek Téged:
Erdő — mező — kertek.*

*S liliumvirágok
Hófehér mezében
Térdelek Elédbe:
Egek Ékessége!*

*Virágok Szépsége!
Mária!*

(Halk zenefutam, mialatt helyére áll.)

4. jelenés.

Szent Margit kilép a szin mögé s őrangyallal együtt: (sötét ruhás apácajelölt nagy lány, fátyolosan, kezében imakönyv s rózsafüzérrel) — lépdél Szüz Mária elé.

Őrangyal:

*Királynőm!
Egy kis liliumszál
Szívét eléd tárja —
S ifju szép életét
Tenéked ajánlja!
Szüzek Máriája!*

(Halk zene Egek Ékessége dallamra.)

Nagylány:

*Fényes, meleg könnycsepp
Remeg a szememben —
Rózsafüzért őrzök:
Szívemben... kezemben...
S mégsem tudlak szóval,
Csak: szívvel szeretni!
Nem óhajtok én mást,
Csak: Téged szeretni!
Minden szépség bája,
Szüzeknek Csodája!
Egek Gyöngyvirága!
Mária!*

Halk zenefutam, mialatt helyére vezetik Őrangyal és Szent Margit.

5. jelenés.

Szent Imre herceggel jön nagyfiu.

Szent Imre herceg:

*Hazám s Nemzetemnek
Ifju szép Reménye,
Nézd, — idevezetlek:
Jézus Urunk Anyja,
Mária elébe!*

(Meghajol Szűz Mária előtt)

*En is Néki adtam
Lelkem lilomát —
— Csak így menthetjük meg
Veszendőbe sodort
Atyám szép országát: —
... Óh, jaj, — valamikor:
Ékes Pannóniát. —*

(Zene: Szegény Hazám, Magyarország dallama, mialatt Szt Imre hg. katonás alázattal áll.)

6. jelenés.

Nagy ifju szól:

*Mária!
Te vagy az ifjuság
Legtisztább Reménye!
Minden tiszta lélek
Üdvé! Szemefénye!
Te vagy e világnak
Egyetlen Szépsége!
Szegény bús Hazámnak
Biztos Menedéke.
S aki Néked hódol:
Örök dicsősége. —
Biztos reménysége!*

(Zene: Boldogasszony Anyánk dallama, mialatt a csoportban Szt. Imre mellé áll.)

7. jelenés.

(Halk csengetyűhang s befut a színre kis fiu s kislány (8–10 évesek) s Szűz Máriát megpillantva megállnak, összeteszik kezüket s utánuk belép sietve Szent Gellért s mögójük állva, a két gyermek vállára teszi kezét; fejét hajtva):

Szűz Mária szólítja:

*Szent magyar ifjuság
Bölcs, nagy Tanítója!
Szent Gellért!*

(Ez meghajol.)

*Mi jót mond
Szíved meleg szója?*

(Halk zenefutam.)

Szent Gellért:

*Ó, Bölcsesség Széke!
Mindenszentek Eke!
Im... egymár kis cseléd
Tipeg szent Elédbe...
(Gyermekek fejére teszi kezét.)*

Szűz Mária:

*Jöjjenek e gyöngyök!
Tiszta gyöngyvirágok!
Kicsi virágszívük
S tiszta kis lelkükre
Lelkemmél vigyázok!*

(Halk zenefutam. Égi szűz virág dallama.)

8. jelenés.

(Gyermekek egyszerre):

*Rózsák királynéja
Ifjak s leányszívek
Nyíló rózsabokra!
Két kezéd: szívünket
Simogatja... fogja. —
S mint a bokor mélyén
Kis madárka fészke:
Ugy pihen szívecskénk
Mária kezében. —
— Mint madár — fészkében...*

(Zene: madárcsicsergés. He-lyükön állnak.)

9. jelenés.

(Kintről hallatszik: „Erre ni, menjünk! Belép Szent Erzsébet királynői koronásan, öreg férfit és nőt vezetve.)

*Máriám!
Elfáradt szíveket
Vezetek Szívedhez!*

(Eközben Szűz Mária elé érnek, két kis angyal székét ad, a két öregnek, — azok leülnek il- lendően.)

*Üdvösségünk Anyja
Hallgasd meg kegyesen
Mit is fohászkodik —
Olyan keservesen:
Az öregek fáradt
Remegő, bús ajka?*

(Zene: bánatos dallam-futam.)

Öreg nő: (felállva)

Mária! Te vagy az aggoknak
Örök ifjúsága!

Te vagy: a bánkódók:
Derűs boldogsága.

(Zenefutam.)

Öreg férfi:

Te vagy az árváknak
Örök Edesanyja!

Ki hozzád menekszik:—

Malaszttal telt szíved

Soha el nem hagyja

Mindvégig megtartja!

Mária!

(Lassu vontatott zenefutam.)

Öregek visszaülnek s mindegyik
mellé 1—1 angyal áll — följük
tartott kézzel.)

10. jelenés.

(Kintről bús harangszó hangzik mialatt: Gyászruhás magyar lány és fiu a szín oldalnyílásánál halkán megjelen: középre fogva Hungária a cimereikkel. Gyászfátyol borítja el. Szűz Mária elé állnak hárman.)

Gyászruhás magyar lány:

Magyarország örök Királynéja!
Mária!

A maggyar ifjúság

Szívét — Eléd tárja

S a magyar Szentévrnek

Koronás kegyelmét

Lelkünk töled várja.

Nincsen árvább nálunk:

Szegény magyaroknál.

Óh, Anyánk, — ha hozzánk, —

E drága Szentévrben:

Ujra lehajolnál! —

Fiu közbevág:

S védő szent karoddal

Fölemelnél minket:

(Fiu s lány egyszerre):

Hatalmad elüzne

Sok-sok ellenünket!

Fölvirulna újra

Szent István országa! —
— Könyörülj! s hallgass meg!
Hazánk Patrónája! Mária!

(Zene és énekkar: Kinek első
Szent Királyunk felajánlott
minket... stb. Ezután: kint-
ről trombita jelzés hangzik:
„Jön a király...”)

11. jelenés.

Belép a színre: Szent István Király (a tuloldalon álló Szent Imre melléje lép). Jönnek zászlós urak, Vitézek, Leventék, Cserkészfiúk, Szivgárdisták formaruhában. Hungária hátrál s leveti a gyászfátyolt a cimere és Szent Koronáról, amelyet állva tart a biborpárnán: Szent István, Gizella királyné, Szent Imre herceg között. Csoport közepén állnak.

(Zene: Ah, hol vagy magyarok
tündöklő csillaga...! stb. el-
halkulva a végső akkord.)

Szent István király:

Egi Nagyasszony!

Népem Királynéja!

Eljutott Tehozzád:

Gyermeim — Cselédim —

Vitézim — fiaim,

(végignézi azokat...)

S bús országom gyásza...

Sötét bánatfelhő borult

Virágos Kertedre...

Nagybőjti kesergés —

Rabbilincsek átka —

Borul — már husz éve:

Hű Magyarországra...

Nemes magyar népre...

Im: hozom Koronám:

Gyászborított Kincsem...

Hozom: — az Ósmagyart,

Akit úgy szerettem:

Hoagy Egen és földön:

Tenéked neveltem...

... Magyarok kegyelmes

Egi Nagyasszonya!

Maradjon tovább így?
Népemnek — fajtámnak
Ezeréves Hona?

(Vitézek stb. mind közbevágnak):

„Nem! Nem! Soha!

Hisszük: — ezt ígéred:

Nekünk. — Szűz Mária!

Szent István:

Igen, így van így lesz...

Ezt az árva népet. —

Mely úgy tisztel Téged:

Ezer cselvetéssel...

Armány általfoná;

S elvesztette díszét

A Te Kerted ma már...

Hét tör furja által

Minden magyar szívét

(lehajtja fejét Szent István)

S kétségek tövise

Hinti be: nyughelyét. —

Rabságban singlődnék...

Könnyes: éjjük... napjuk...

De a hitvesztésre

Nem nyitják ki szívük —

Nem nyílnak meg ajkuk...

(Zene: (énekkar) Bús magyarok imádkoznak, Égi atyánk Hozzád... stb. verse.)

Szent István — folytatja:

Szűz Nagyszűz!

Vedd föl kezeidbe

Szívem bús fohászat!

S szánjad meg az árvák

S özvegyek országát! —

Szüntesd meg a Kárpát

Szívem, lelkem tépő

Szörnyű zokogását...

A Négyfolyó árva.

Országvesztett gyászát...

(Zene: Himnusz 1. és 2. sora)

Szent István (folytatja):

Kilencszáz Esztendő

Szent Magyar Ünnepen:

Ragyogjon fel újra

Benned bizó remény
Minden magyar szemén...

Légyen Tied minden

Igaz gyermekemnek:

Tiszta magyar lelke!

Legyen újra szabad!

Újra szép virágos

Szűz Mária kertje!

S az égis lobogjon

Minden magyar szóban:

Neked adott Honom

Tiszta honszerelme!

(Halk, csendes zene: Salve Regina.)

Szűz Mária:

Szent István — Gizella,

Imre és hű Gellért:

Atéztem mindig

Szívetek keservét. —

Szent István! Szent király!

Amíg a magyar nép

Bizva bizik benned —

S tisztelettel őrzi

Szívében az ősi

Szent István szellemet

Amig Koronája —

S rajt: a Kereszt fennáll:

Semmivé — Országá, —

És a Nemzet: nem vál!

Szentelt Királyságtok:

Gyönyörű Országá

Hitnek, — becsületnek —

Örök boldogságnak:

Egyetlen forrása!

Áradjon reátok

Az Egek áldása! —

(Trombitahang: „Tisztelegj“

Himnusz — Zene: Énekkar: Eu-

charisztikus Himnusz. — Éne-

keljenek az összes jelenlevők.)

Megjegyzés: A szentek ruháját az ő képükről kell lemintázni. A szinpad külső keretét a nézőtér felől: cimer, nemzeti és pápazászló, cserlombok stb. díszítik.

M E S E D É L U T Á N

Az állatok és növények szeretetéről

Bence bácsi méhese

Bence bácsi a szeghalmi magyar gyerekeket tanitgatta az, ábécére, egyszeregyre, földrajzra, történetre s az egyéb hasznos tudnivalókra. A Nagy-utcában volt a nyolcablakos, földszintes iskola, hová hatvan-hetven gyerek is járt naponta s leste Bence tanító ur szájáról a csörgedező tudományt.

Ott ült a gyerekek közt három kis Bence-csemete is, Pali, Jóska és Dani, a tanító ur három eleveneszü fiacskája. Pali az ötödik, Jóska a harmadik, Dani még az első elemi iskola tudnivalóit tanulgatta. És mi türes-tagadás: mindenki elismerte, még Tatár János tisztelendő ur is, hogy nem igen akadt a nagy iskolában jobb tanuló egy se a három Bence-gyermeknél.

— Hová viszi az ősszel Palit, tanító ur? — Tatár János tisztelendő ur kérdezte ezt az öreg Bence bácsitól a templomban, mikor a falusi vizsgát, az egzámént befejezték.

— Nem tudom még, tisztelendő ur.

— Diáknak kell adni Szarvasra. Az ilyen borotvaeszü gyerek diáknak való.

— Ha volna rá pénzem: nem is gondolkoznám én, tisztelendő ur. De miből fizetem a tandíjat, miből veszem a könyveket, miből küldöm a kvártélyra és a kosztra a pénzt?

— Bizony, a kis fizetésből erre nem igen telik, Bence bácsi, tudom... Én is szegényember vagyok, de itt van ez a kis bankó, talán kitelik belőle a könyvek ára Palkónak...

— Köszönöm, most még nem fogadhatom el, tisztelendő ur. Ha a többi pénzt megszerzik a méhecskéim, akkor azért a bankóért elküldöm majd Pali fiamat.

— Jól van, kedves tanító ur... Hát már bízik a méheiben?

— Az idén már bizom; most már három éves a méhesem; husz család dolgozik szorgalmasan; májusban sok volt az akácvirág; talán lesz bőven eladó mézem is...

— Szerencsét hozzá, Bence bácsi!

A tisztelendő ur befordult a parókiára, Bence tanító meg sietett haza a Nagy-utcába; otthon megcirógatta két kis lányát, Idácskát és Etuskát, megcsókolta a feleségét, a jó tanítónénit s boldogan ujságolta:

— Jól feleltek a gyerekek; legkivált ez a mi Palink. El is viszem Szarvasra diáknak, ha nem hagynak cserben méhecskéim.

S már ballagott is le az udvaron át a nagy kertbe, mely lábbal egészen a Kis-utcába nyult. Pipájából bodor füstöt eregetett.

A méhesben husz méhkas körül rajzottak, zümmögtek, szorgalmaskodtak a kis méhek. Bizonyosan megismerték ápolójukat, gondozó

gazdájukat, a jó Bence bácsit, mert egyszerre körülvették szép fejét s teli muzsikálták a fülét biztató dallal:

— Züm-züm! — sok mézet hordunk.

— Züm-züm! — édes mézet hordunk.

— Züm-züm! — tiszta mézet hordunk.

— Jól van, no, kis betyárok, dologra! — biztatta őket a tanító.

Megértették bizonyosan ezt is az okos méhecskék, mert szerte-röppentek virágról-virágra, s amelyik már megrakodott gazdag virághimpórral, iparkodott be a kasba, hogy szaporítsa az édes, tiszta mézet.

Bence bácsi be-benézett egy-egy kasba s boldogan motyogta bajusza alá:

— Nemsokára pergethetjük már az akácmézet. Ne félj, no, Palkó. Lesz elég méz. Eladjuk a nyári vásárban; úgy látom, jut tandíjra is, könyvre is, kosztra és kvártélyra is.

Készültek is aztán napokon át Bencéék az akácméz pergetéséhez.

Egy-két nap alatti már befejezik a munkát a méhek és pereghet az illatos, édes akácméz, a ragyogó bödönökbe.

Boldogan hajtotta éji pihenőre fejét a Bence-familia. Palkó bizonyosan arról álmodott, hogy pereg-pereg az akácméz és suhan-suhan egy-egy bankó az édesapja erszényébe. Megy már ő Szarvasra. Ő lesz ott a legjelesebb diák.

Odakint még sötét viharfellegek csatáztak az égen. Süvítő szél hajtogatta a fákat. Recsegett-ropogott a falusi házak nádas teteje; letört egy-két fa ága ijesztő roppanással. Itéleti idő pusztított Szeghalom felett.

A Bence-gyerekek édesdeden aludtak. De édesapjuk felébredt. Rémtől loholással szaladt ki az udvarra s onnan le a kertbe. Egy méhkas már a földön hentergett.

Bence tanító remegő szeretettel szorította magához a kast, felállította, aztán a ruhaszáritó kötéllel erősen összekötözte a husz kast és kikötötte a nagy almafához.

Igy nem birt vele a süvítő szél. Ó, ha fel nem ébred Bence tanító, mit csinált volna itt a fergeteg, Istenem?

A megijedt ember el nem mozdult reggelig a méhestől. Hajnal volt már, mikor kidühöngte magát a vihar.

De másnap pergették is az illatos akácmézet. Bő volt a termés, az aratás; egyik nagy üveg a másik után csordult tele édes, tiszta, lágyfehér mézzel.

A nyári vásáron aztán száz kilogrammnál is többet adott el Bence bácsi belőle. Egymás után suhogott egy-egy bankó a bugyellárisba. Mehet Palkó a szarvasi gimnáziumba az őszön.

Augusztus végén még Tatár János tisztelendő urhoz kopogtatott be a diáknak induló Bence Pali. A tisztelendő ur szeretettel fogadta:

— Mi újság, Palkó?

— Azt izeni édesapám, hogy szorgalmasak voltak a méhek...

— Tudom, mit jelent az izenet, fiam. Itt van a bankó! Mondd!

meg édesapádnakl, azért adtam a nagyobbbat, mert jó volt a termés. Hanem aztán jeles bizonyítvánnyal jöjj haza Szarvasról, Palkó!

És nemcsak a méhek voltak szorgalmasak, hanem Palkó is.

Nem hiába volt olyan szép méhese édesapjának. Megtanulta ott a fáradhatatlan munka édes szeretetét. Ugy szállt ő a tudomány szomjúságával a könyvek fekete betűs lapjaira, mint a fürge zümmögő méhek virágról-virágra. S úgy gyűjtötte össze maga és édesapja öröme az ismereteket, a tudást a szarvasi iskolában, mint otthon a méhek a mézet a gyönyörű méhésben.

Nem hiába mondogatta az öreg bence bácsi a gyerekeknek:

— Olyan igyekvők, dolgozók és szorgalmasok legyetek, mint a méhek.

És derék ember vált Palkó fiából.

Gyökössy Endre.

Az őzike

*Közel az erdők aljában,
Fényes, uri palotában
Élt egy szelid őzike.
Kiskorától ott nevelték,
Simogatták, dédelgették,
S nagyra nőtt a kicsike.*

*Ki-kisétált a közelbe,
A füvecskét ott legelte,
Nagyon ízlett az neki.
Elbarangolt, de estére
Gazdájához visszatérve,
Szállását meg nem veti.*

*Izlett a hegy gyöngye füve,
Tetszett a fenyves sűrűje
S maga a hűs levegő.
Addig járta: megszerette,
Az erdőt nyakába vette,
S nem tért vissza többet ő.*

*Ha beszélni tudott volna,
Bizvást feltehetni róla,
Hogy szó nélkül nem szökik.
Egy este magába szállva,
Az ablak alatt megállva,
Igy szólt volna tán nekik:*

*Köszönöm jószívűségtek!
Ez a szép ház a tiétek.
— Az én hazám a vadon.
Odacsábít a természet,
Itthagynom a puha fészket,
Ott élhetek szabadon!*

Lévay József.

A világ legnagyobb csodája

Péter már olyan sok mesét hallott életében, hogy nem egyhamar lehetett őt ámulatba ejteni. Ha azt hallotta, hogy a vasorru bába egyszer tündérkirálykisasszonnyá változott, vagy a törpéből hétmérföldet lépő óriás lett, lenézően mondta:

— Az semmi!

Ha a sziklaevő szörnyetegről mesélt neki nagymamája, arra is csak azt mondta: hát ez is valami?

Meg is unták hányavetiségét s az estéli meseszó helyett egyszer csak nagymama rendreutasításával aludt el:

— Ha te olyan nagy legény vagy, álmodj különb csodákról!

Alig hunyta le Péter a szemét, egy hétfejű sárkány jelent meg előtte:

— Akarod, hogy galagonyabokorra változzam? — kérdezte tőle.

De Péter a fejét rázta:

— Minek?

Alighogy a sárkány eltűnt, két fehér galamb szállt eléje:

— Akarod, hogy átrepüljünk veled az óperenciás tenger tulsó partjára?

De Péter megint csak a fejét rázta:

— Nem én!

Ekkor egy gyémánszemű gyík siklott a lábához s egy aranyborsószemet gurított maga előtt az orrával. A gyík nem szólt semmit, csak az aranyborsót az orra hegyére állította. Ebben a szempillantásban tíz rőf vászon hullt ki a csepp borsóból s a gyík alig tudott olyan gyorsan futni, hogy a sok vászon maga alá ne temesse.

Péter unottan fordította el a fejét, a gyémánszemű szép gyík pedig mérgében olyan pirosra változott, mint a pipacs.

Már éppen nagyot akart ásitani Péter, mikor egy szegény szántóvető ember szólította meg:

— De nagyon unatkozól, hékás!

— Hogyne unatkoznék, — felelte Péter, — mikor hiába szeretnék látni valami olyan nagy csodát, amilyent még sose hallottam, sose láttam.

— Ide figyelj! — mondta nagyhirtelen a szegényember. — Látnod ezt a buzaszemet? — s eléje tartotta a tenyerét.

— Látom, — felelte kénytelen-kelletlen Péter.

— No, most ezt ide elültetem — mondta, azzal fogta a buzaszemet, benyomta a földbe. Hát a másik pillanatban már olyan szép hosszuszáru kalász ringott Péter előtt, ami nagyobb volt nála is. De mielőtt még csak egyet is pislanthatott volna, a kalászból kihulltak a buzaszemek és minden buzaszemből új kalász nőtt. Ezek is nyomban elhullajtották magvaikat s Péter még egyet is alig lélegzett, mikor amerre csak ellátott, mindenütt óriási buzatáblákat ringatott a szellő. Egyszeriben vig aratók jöttek, levágták a rengeteg buzát, kicsépezték s vitték a malomba őröltetni. Olyan vigak lettek az emberek, mintha hegyen-völgyön lakodalom lett volna, mert minden házban jószagú

kenyeret dagasztottak s finom tésztákat sütöttek.

De ezen már Péter is elálmélkodott ám!

— Ez aztán az igazi csoda! — kiáltotta, — egy szem buzaszemből ennyi minden! Csak jöjjön el a vasorru bába, a hétfejű sárkány, vagy a bűvészkedő gyik, tüstént elmondom nekik, tudom, föld alá süllyednek szegyenükben!

Mig Péter így áradozott, a szegény ember eltűnt. De hiába tűnt el, Péter emlékezetében megmaradt még akkor is, amikor fölébredt.

Első dolga volt, hogy nagymamája szobájába szaladt s elmesélte neki a világ legnagyobb csodáját: a százakat és százezreket tápláló buzaszem történetét.

Békakirály nevenapján

Békakirály nevenapján

Harsog a dalárda:

— Kuty! Kutykuruty! Brekk!

Brekeke!

Nagy zaj a határba.

Kis leveli öreg varangy

Fujja pukkadásig.

Nem érdekli egyiket sem,

Mit dalol a másik.

Békakirály büszkén pislog

Vizliliom trónján.

Körötte a sok hódoló

Ugy zug, mint az — orkán!

Behunyják a szemüket is,

Dagad a tokájuk,

Még a dobosgém hangja se

Hallik el hozzájuk...

— Lármás csürhe! — Nagy álmosan
A dobosgém morran.

— Elhallgattok? Avagy rendet

En teremtek ottan?

— Kuty! Brekeke! — zengik tovább.

Amde nagyot néznek:

— Békakirályt a dobosgém

Viszi pecsenyének...

Nádasfalván a nagy cécó

Igy ért szörnyű véget...

Azóta igen óvatos

Lett a békaének.

Há megszólal a dobosgém,

Elnémulnak menten:

S lehet királyuk névnapja,

A nyelvük se leffen...

Mézes János.

A bátor nyul

Egy nagy erdőben, még pedig annak is kellős közepén élt a vadász. Rajta kívül más emberi lény még csak meg sem fordult az erdőben. Mindenféle vad tanyázott ebben az erdőben, volt ott farkas, medve, vaddisznó, őz, nyul, sas, vércse és sok másféle állat. Ezek az állatok egymással nem voltak valami barátságos viszonyban, mert például a vaddisznó, ha meglátta az őzet, megtámadta s ha elcsípte, irgalmatlanul megette. De legnagyobb ellenségének mégis valamennyi a vadászt tartotta. Ez csak természetes, mert a vadász mindennap vállára vette a puskáját, elindult az erdőbe és amelyik vadat megpillantotta, azt lelőtte. Egyiket táplálékul használta, például az őzet, a másikat meg, például a farkast, talán azért, mert az is az őzet pusztította s így versenytársa volt a vadásznak. A sast lehet hogy csak úgy kedvtelésből lőtte le a vadász, próbálgatva, hogy eltalálja-e, amikor az sebes röpüléssel a levegőt hasítja.

Az állatok azonban elhatározták, hogy egymásközt fegyverszünetet kötnek, gyűlést tartanak s azon valami közös tervet eszelnek ki, amellyel a kegyetlen vadász ellen védekezzenek.

Alighogy tanácskozni kezdtek a gyűlésen, mindjárt rájöttek, hogy a védekezésnek csupán egy módja van: a támadás. Meg kell támadniuk a vadászt s valamilyen módon megsemmisíteniök. Eddig mindig úgy cselekedtek, hogyha látták a vadászt, futni kezdtek s vagy sikerült elillanniuk, vagy mégis utolérte őket a golyó s akit utolért, az legtöbbször holtan terült el a fűvön.

A vadász megtámadására természetesen a legerősebb és a legbátrabb állatok vállalkoztak. A medve, a vaddisznó és a farkas, még pedig mindegyik fajtából három-három, mert ezekből a nagy ragadozókból összesen kilenc élt az erdőben. A kilenc fenevad csoportba állt és elhelyezkedett a vadász háza tájékán. Amikor korán reggel a vadász puskájával a vállán gyanútlanul elindult, egyszerre nekitámadtak. De rettentő csalódás érte őket. A vadász villámgyorsan lekapta puskáját és lőtt — és csak most derült ki, hogy ismétlő fegyvere van, amelyikkel egymásután lehetett lőhetett. Mikor négy-öt támadó részint holtan, részint sebesülten elterült, a többiek — szégyen ide, szégyen oda —, megfutamodtak.

Újra összeültek tehát az állatok és tanácskoztak. A harc nem segít, valami ravaszsághoz kell folyamodni. De nem tudtak semmi okosat kisütni. Még a rókának se jutott semmi jó ötlet az eszébe. Teljesen lemondtak már a sikerről, amivel a vadásztól megmenekülhetnének s már éppen lehorgasztott fővel szét akartak menni, — amikor hirtelen előlépett egy nyul s kijelentette, hogy ő egymaga elintézi a kegyetlen vadászt. Lett erre nagy csodálkozás, némelyek nevettek, mások meg akarták verni a nyulat, hogy miért tartja őket bolondnak, sőt az egyik farkas rögtön meg akarta enni. De a nyul erősködött, hogy csak bízzák rá a dolgot.

— Hát mit akarsz tenni? — kérdezték egyszerre többen.

— Majd meglátjátok — felelte a nyul nyugodtan és többet nem mondott.

Az állatok zavarban voltak. Furesa, hogy a gyáva nyul vállalkozik éppen erre a nehéz feladatra.

Másnap az állatok, kíváncsiságtól hajtva, a vadász háza közelében gyülekeztek s ott jól elrejtőzve várták, hogy tanui legyenek a nyul vállalkozásának. A nyul is meglapult egy utmenti bokorban.

Amikor a vadász puskájával a vállán kilépett a házból s a keskeny uton elindult, a nyul néhány ugrással az út közepén termett s ott nyugodtan megállt. A vadász lekapta puskáját, állához emelte, hogy célba vegye a nyulat. A nyul erre, csodák csodája! — leült, szemben a vadással, úgyhogy a törzse függőlegesen helyezkedett el, a jobb első lábát fölemelte, s azzal fenyegette meg a vadászt, mintha azt mondaná:

— Nana, te haszontalan! Vigyázz magadra!

— A vadász szemé tágra nyílt, az álla leesett a csodálkozástól. Ilyet még soha sem látott. Puskáját leeresztette. Az arcán torz vonások jelentek meg, mintha nevetni akarna. De a torzvonások megmerevedtek, mert a vadászt rémület fogta el a kísérteties látványra.

A nyul erre még vakmerőbb lett s elindult a vadász felé, folytonosan mereven szembe nézve vele. A vadász eleinte önkénytelenül hátrálni kezdett, majd amikor a nyul szaporább ugrásokkal közeledett feléje, rémülten felkiáltott, s puskáját eldobva, futva menekült a ház felé. Az ajtót magára zárta s aznap ki sem mert többé lépni a házból.

Másnap az állatok nem látták a vadászt. Sem harmadnap, sem azután többé. A vadász éjnek idején elhagyta az erdőt, elköltözött is meretlen helyre.

Nagy Lajos.

Fürjecske

Kedvelem a fecskét csicsergő szaváért.

Kedvelem a darut magis járásáért.

Kedvelem a sólypát egyszerűségéért.

A kócsagot büszke, uri mivoltáért.

Kedvelem a rigót via rikkánásáért.

Minden magyar madár egyformán szép nekem.

Mélázó kakukot szívesen hallgatok.

S mégis a fürjcskét legjobban kedvelem...

Megdobban a szivem, hogyha estelenként

Fel-felhangzik édes, hangos pity-palattya —

Kedves fürge jószág — nem vágyik el innen —

Erdőnek, mezőnek áldott kis parasztja...

Nem is tudom, hogy lett ilyen jó pajtásom, —

Tán azért, hogy együtt bujkáljuk a zöldet, —

Vagy talán azért, hogy egyformán szeretjük

Ezt a buzatermő, drága magyar földet...

Vályi Nagy Géza.

Pipiske

Irta: ZIMÁNYI ERNŐ

Két fiu beszélgetett a szélesretárt Fő-utca végén. Az egyik szegény, de a jó tanuló Görcsös Andris, a másik Módos Pali, a törvénybíró fia.

— Hű! milyen vihar volt tegnap — kezdte a beszédet Pali. A házunkról négy cserepet hordott le a szél. Odavágta az udvarunk közepére, izzé-porrá tört. Te Andris, nálatok nem csinált kárt?!

— A nádat egy kicsit összekúszálta a szél, de édesapám reggel, mielőtt munkába ment, már kijavította — felelt Andris. Az még kicsi baj lett volna, tudod, de a barackfánk virágait is leseperte. Nézd csak, mint egy halom pattogatott kukorica, úgy hever alatta. Nézd, mennyi van a zsebemben is ni!

Módos Pali bekukucskált a léckerítésen Andrisék kertjébe.

— Ühüm — mondta; majd kis idő múlva megszólalt újra:

— Mennyit kerestél a locsolással tegnap?

— Keresztanyámtól kaptam egy pengőt; másutt nem is voltam.

— Óh, de oktondi vagy! Én bizony tele ettem magamat, azonkívül hatötvenét kerestem. Igaz, husz helyen voltam s csak ebéd után vetődtem haza.

— Nem szidott meg anyád?

— Pörölt egy kicsit. Hát mért nem jártad végig a felvéget? Legalább hozzánk eljöhettél volna; olyan jó mákoskalácsunk volt! Bizonyosan adott volna neked is a néném.

— Az én édesanyám is sütött ünnepre! Minek mentem volna? Egy szép meséskönyvem van, azt olvastam tegnap egész délelőtt. Te Pali, szoktál te olvasni?!

— Amit a tanító úr felad az olvasókönyvből, azt el szoktam néha olvasni. Elég az! — legyintett Módos Pali s lenézett a csizmájára. Fényes, új volt.

Ekkor egy kis barna-valami futott be a lóca alá, látta: egér? Hirtelen leguggolt s csak akkor látta jól, hogy madár.

— Hűjj, a rézangyalát! Megfogjuk!

— Ne bánts! Pali, hagyd szegényt!

— Mért hagynám, nézd, hogy biceg!

— Szegény kis pipiske!

— Ez nem pipiske . . . a szolgálónk mondta, hogy az ilyen az: pacsirta.

— Pacsirta ám, de nem az, amelyik olyan szépen szokott énekelni nyáron, fent a magasban. Azok talán még itt sincsenek április-közepén. Ez csak „búbos“ pacsirta, vagy másként pipiske. Olvastam én róla egy hatod-osztályos könyvben. Két év múlva majd megtanulod te is.

— Én? Polgáriba megyek jövőre! Eh, bánom is én, akár pacsirta, akár pipiske, csak megfogom!

— Azzal hupp, kinyújtotta a két mancsát. De a madár ijedten kiröppent a lóca alól s bicegve futott az árokpartra.

— Hagyjuk Pali!

— Nem! gyere, hisz biceg!

Most már Andrist is elfogta az üldözési szenvedély. Együtt kergették utcahosszat a madarat. Az ötödik háznál, a kis híd alatt sikerült is megfogni. Andris kapott utána s a markában maradt a pihegő szívű kis koldus. Két marokra fogta, úgy babusgatta.

— Ne félj, ne félj kis madárka, nem bántlak ám! Módos Pali valamit késett, mert belépett a sárba és az új csizmáját törülgette a fűben. De egy szempillantás alatt most ő is ott termett:

— Add ide Andris, az enyém, én láttam meg!

— De én fogtam meg, hékás!

Amint így ellenkeztek az árokparton, Kerekes kádármester kicsi lánya, akit felálló, szalaggal átkötött hajáért Pipiskének csúfoltak, az iskolásgyerekek — odafutott hozzájuk:

— Mi az? Min veszekedtek, Andris?

— Nézd: kis pipiske! Fogtuk . . .

A kisleány arcán pir szaladt át. Szeme tele lett könnyel:

— Még te is csúfolsz?

— Nem akarlak bántani Boriska, de csak mutatom, nézd, csakugyan pipiske.

— Ereszd el hagy lássam, fut, repül?

— Hogyisne! — kiabált Pali — nem is az övé! Én láttam meg! Meg aztán nem is pipiske ez, ne hidd Boriska, csak téged akar Andris bosszantani, pacsirta ez, Búbos.

— Ereszd el, hogy énekeljen! Ereszd el Andris! — esengett a kislány: — Akkor nem haragszom! Na ereszd el!

— Ez szegény nem tud énekelni, legföljebb csipeg egy-kettőt. Most még menni sem tud, biceg, megütötte magát. Gyertek, nézzük meg mi baja?!

Azzal futott a házuk elé, utána a másik kettő. Andris letelepedett a lóca közepére. Megsimította a madár fejét s óvatosan tapogatni kezdte.

Pali is odaért:

— Ugyse adom neked, Andris!

De azért ő is odabújt a lócára. Másik felől a kisleány telepedett le. Buksi fejét egész közel nyomta, kíváncsi volt: mi baja a madárnak.

— Muti, mutasd Andris!

— 'A' tegnapi vihar lefújta a fáról, — okoskodott Pali.

— Dehogy, te tökfejű: ráesett valami. — Vélekedett a jótanuló Görcsös Andris.

— El van törve a lába!

— Szegény, kis búbos madár! — sóhajtott Boriska.

— Sánta lesz! — mondta Pali.

— De a vastagabb csont ép! — kiáltott fel kevés vizsgáldás után Andris. Meggyógyulhat!

— Hű, de okos vagy, még doktor leszel — kiáltott fel Pali s már nyúlt a madárért, hogy magának kaparítsa.

Akkor ért oda a postás bácsi. Ősz fejű, tisztességes, öreg magyar volt. Bajusza alól, mint az orgonabúgás, úgy jött ki a szó:

— No, min civakodtok megint, rajkók?! Nem fértek a bőrötökben?

— Azon, Péter bácsi, hogy én láttam meg a madarat: az enyém s Andris nem akarja ideadni — nyelvelt Módos Pali.

— De Andris fogta ám meg! Láttam! — kottyintott bele Boriska.

— Csiba tel! — nevetett a postás. — Nézd, hogy pentyeg a kis vakarcs! Hát csakugyan, te foglád Andris?! — Kövel ütötted le biztosan? Ereszd el azonnal! Hisz ennek mindene a szabadság.

— De nem lehet, Péter bácsi! Nyomorék a pipiske. Így fogtuk, azért tudtuk megfogni s ha eleresztem: megeszi a macska.

— Az más! No, hát csak gyógyítsátok meg s ha magához tér: eresszétek szabadjára! — mondotta elindulva a postás.

— Dehát nem tett igazságot köztünk Péter bácsi! Kié hát a madár? — pattant fel Pali:

— Ugy-e az enyim?

— Hát kié volna? Andrisé! Ő fogta, meg aztán róla elhiszem, hogy nem nyomorgatja agyon szegényt, de rólad...? No aztán ne veszekedjetek azért a madárért. Menjetek haza! Megfáztok!

— Gyertek hozzánk, gyere be Pali, Boriska te is!

Délutánra elkészült a csinos, tornyos, kis kalitka. Boriska is egész délután ott csiripelt a két fiú fülébe. Estefelé Andris elégedetten kattantotta be éles kisbicskáját:

— No, hál'Istennek mégis csak sikerült. Jó helye lesz szegény kis betegünknek.

Egy madzaggal lekötött skatulából bebuktatták a madarat a kalitkába.

Amikor kigyönyörködték magukat, szétszéledtek.

Másnap megkezdődött a husvét utáni tanítás.

Módos Pali mindennap megkérdezte szünetekben Görcsös Anristól:

— Megvan-e még a madarunk?

— Gyógyul, — felelt szűkszavuan Andris. Aztán megint könyvére hajolt és nem lehetett többet kihúzni belőle.

Egyszer aztán kora reggel ő hozta fel a dolgot:

Meggyógyult a madár, Pali!

— Hozd el holnap az iskolába!

— Már nem lehet! Kiengedtem.

— Ki? Te . . . te . . . megállj!

Ebben a percben jött be a tanító úr. A beszélgetés abbamaradt. Szünetben annyit mondott még Pali, ahogy odasonfordált Görcsöshöz:

— Hát a kalitkával mi lesz, Andris?

— Azt neked adom, Pali. Te hoztad a hozzávalót. Délután eljöhetsz érte. Legalább elfelejtetted a pipiskét.

Pali nagyot ugrott örömében, régen volt ilyen boldog.

Szeresd az állatot!

Katica korán árvaságra jutott és már mint kis leányka szolgálatl kereste meg a kenyerét. De azért Katica nem zugolódott, hanem jókedvűen végezte el a mindennapi munkáját, segített gazdasszonyának a főzésnél, ragyogó tisztára takarította ki a szobákat és mindig mindenkihez volt egy jó, kedves szava. De nem csak az emberekhez volt szívélyes Katica, hanem az állatokhoz is. Reggelijéből mindig adott egy keveset a cicusának is, a szomszéd asszony kutyuskájának minden csontot, sajt- és szalonnabőrt összegyűjtött és átvitt. Egész sereg galambot szoktatott magához kenyérmorzsával sőt, télen még az erdei rigók és cinkék is eljöttek hozzá uzsonnázni és ezeknek buzaszemet is vett megtakarított pénzécskéjéből Katica.

Történt egy husvét vasárnapján, hogy jó viselete jutalmául egy pengőt kapott jutalmul Katica. Fel is öltözött új ruhácskájába és elindult a színházba, ahol délután valami szép gyermekelőadást tartottak. Alig ment néhány lépést az utcán, amikor keserves vonyításra lett figyelmes és látta, hogy két rossz gyermek fülénél-farkánál huzgál egy szegény kis kutyát s mulatnak azon, hogy vonyít szegény, milyen keservesen, kinosan.

Katica mindjárt védelmére sietett a kis kutyuskának és rákiáltott a fiukra:

— Ne bántsátok azt a szegény kis állatot!

— Mi közöd hozzá, a miénk!

— Megveszem tőletek, csak ne bántsátok, ne kinozzátok!

— Ez már beszéd! — válaszolt a két lurkó. Ha van egy pengőd, neked adjuk!

Katica egy pillanatig a szép színelőadásra gondolt, de már a másik pillanatban nyújtotta is pengőjét a fiuknak, akik átadták a kis állatot Katicának, s nagy nevetve szaladtak cukrot vásárolni maguknak.

Katica megismogatta a kis állatot és elkezdett játszadozni vele. A kiskutya pedig, mintha csak meg akarta volna hálálni szabadítója jóságát, nedves nagy szeméivel nézett hosszan új gazdájára.

Mikor Katica gazdasszonya megtudta a dolgot, nemcsak megdicsérte, hanem jutalmul még egy pengőt adott neki és így Katica mégis végig élvezhette a szép husvét előadást.

Sőt, kedves, jó magaviseletéért és nemes szivéért annyira megkedvelte őt urnője, hogy iskolába járatta és tanítónőnek felneveltette.

Katica mint tanítónő sok gyermeket nevelt fel embert és állatot védelmező emberré.

B. S. Fekete Mária

Trianoni március

Ez a nap, a mai ünnep,
Hajdan szép volt, lelket rázó...
Ma is ünnep, jaj, de gyászos,
Egészen a vérig fájó!
Örömnép volt ez nekünk
Valamikor, hajdanában...
Ma már csak a könny ünnepe
Síró, vérző rab-hazában!

A szabadság fénylő napja
E napon jött az egünkre,
Nagy Petőfink ekkor mondott
Égő esküt Istenünkre!...
„Rabok legyünk — vagy szabadok...”
Éz a kérdés elhangzott rég!
Azóta a szabadsággal
Hazánkat is eltemették!

Ma született az a hires
Pirossapkás honvédsereg,
Mely száz nehéz diadalra
Viharzott, mint vész-förgeteg!
Kossuth Lajos, fent az égben,
Sirhat, ríhat most a lelked:
Mért vérzett a földből kinőtt
Dicsőséges regimented?...

Minden elmúlt, ami szép volt,
Elszállt, mint egy röpke álom...
Sóhaj kel ma minden szívből
Kis-hazában, jaj-határon!...
És Petőfi kóbor lelke
Sírva bolyong Erdély felett:
Egyre várja virrad-e már,
Jön-e végre a kikelet?

Összegyűlünk ünnepelni
 Kis-hazában bús magyarok...
 Lelkünk tulszáll a határon
 S pilláinkon könnycsepp ragyog!
     Bús sóhajjal áldozunk ma
     A szabadság ünnepének;
     Hej, ha Kossuth, ha Petőfi
     Csak mégegyszer eljönnének!

Ha millió rabmagyarra
 Sütne a szabadság napja:
 Boldog ország víg népéről
 Zúgna Duna, Tisza habjal
     Felragyogna minden arcon
     A boldogság, öröm, béke,
     Szent imával, kulcsolt kézzel
     Esküdnék szent esküvéssel
     A magyarok Istenére!

Lévai Hábrik István.

A szegény fák...

A szegény fák sírnak, rinak,
 Száz sebükre orvost hívnak.
 Hernyó lepte rongyos águk,
 Oda lesz szép koronájuk!

Meghallja ezt erdő, berek,
 Miként sírnak falevelek
 S már is jönnek a madárcák:
 A hernyókat kardra hányják,
 Eszik, csipik vidám kedvvel,
 Megbirkóznak százezerrel.

Bizony, ha ők nem volnának,
 Lelke veszne a sok fának,
 S nem teremne a cseresznye,
 Alma, körte egy szemet se.

Igy segít a madár nekünk,
 Együtt örül, búsul velünk,
 Szeressük hát mi is őket,
 E hűséges kármentőket.

Móra László.

Zenés tornagyakorlatok tornaünnepélyre

Mindhárom szimbólikus gyakorlat zenére végzendő, esetleg énekre, de ha a szükség úgy kívánja, zene nélkül is végezhető. Az egész felvonulással kezdődik, majd a párok körben elvonulnak, négyes sorokba fejlődnek s úgy vonulnak a tornatér közepéig. Ott a nézők felé fordulva, minden sor teljes kartávolságra nyitódva, egyszerre fölveszi a szabadgyakorlathoz szükséges alakzatot.

A gyakorlatokat magyar ruhás leányok, fiuk is végezhetik.

I. Gyakorlat.

Az első mozdulatsorozat: **a lenyűgözött magyarság panasza.** (Zene: Bús magyarok imádkoznak . . .) A második mozdulatsorozat: **ima a bilines feloldozásáért.** (Zene: Hiszekegy . . .) A harmadik mozdulatsorozat: **harckészség.** (Zene: Fel, fel vitézek...)

A. 1. Bal lépőállás hátra, karlendítés mellső oldalsó rézsutos magastartásba. (Tenyer fölfelé, tekintet előre, magasba).

2. Karlendítés mellső középtartásba, ökölbe szorított kezekkel, jobb csuklót a bal csuklóra keresztbe. (Körmök lefelé). Kitarással. 3. 4.

B. 1. Térdelés balra, karnyújtás mellső rézsutos magastartásba. (Karok nyujtva, kezek imára összetéve).

2. Karlendítés oldalt középtartásba, ökölbe szorított kézzel. Kitarással. 3. 4.

C. 1. Negyedfordulat balra (sarkakon), balkar-lendítés oldalsó magastartásba, jobbkar körzés mélytartáson át oldalsó mélytartásba. (Kezek ökölben).

2. Bal terpeszállás előre, balkar hajlítás derékra, jobbkar lendítés jobb oldalsó rézsutos magastartásba (ökölben). 3. 4.

2. Bal karzárás, alapállás. Kitarással. 3. 4.

II. Gyakorlat.

Az első mozdulatsorozat: **figyelmeztetés,** a második mozdulatsorozatban kifejezett **elnyomatásra.** (Zene: Erdélyországban...) A harmadik mozdulatsorozat: **dacos lendülettel kiszabadulás az elnyomás alól.** (Zene: Szőke Tisza haragjában...) Negyedik mozdulatsorozat: **bizalommal nézünk a jövőbe!** (Zene: Árpád apánk...)

A. 1. Jobb terpeszállás előre, karlendítés előre, középtartásba. (Tenyer fölfelé, tekintet a magasba irányul).

2. Térdelés ballábbal, karhajlítás derékra, balkéz átfogja a jobb csuklót. (Fej előre hajlik, mélyen lehorgaszva). Kitarással. 3. 4.

B. 1. Jobb térdel is térdeplésbe.

2. 3. 4. Törzshajlítás előre, karemelés hátra, hátsó középtartásba. (Lassu mozgással).

C. 1. Törzsnyújtás (gyors mozdulattal), térdnyújtás negyedfordulattal balra, mindkét lábbal oldalsó terpeszállásba, karlendítés oldalt, rézsutos magastartásba. (Kézek ökölben).

2. Ökölbe szorított kézzel vállon át mélytartásba karlökés.

3. Jobb lépőállás előre, karkulesolás a mellén. (Tekintet előre, fej magasan fölemelve. (Kitartással). 4.

D. 1. 2. Kitartás.

3. Jobb lábbal alapállásba. Kitartással. 4.

III. Gyakorlat.

Az első mozdulatsoport: **figyelő állás, örökös.** (Zene: Riadó...) Második mozdulatsoport: **harcékség.** (Zene: Fiuk, fel a fej... jel...) Harmadik mozdulatsoport: **fegyvermozdulat.** (Zene: Rákóczy induló...)

A. 1. Bal terpeszállás előre, bal kar hajlítás csípőn, jobb kar lendítés előre, magastartásba és hajlítás a homlokra. (Kézből ernyőt görbitve).

2. 3. 4. Törzsfordítás jobbra. (Tekintet előre). Lassu mozgással kitarva.

B. 1. 2. 3. Törzsfordítás előre. (Lassu mozgással).

4. Jobb kar hajlítás csípőre.

C. 1. Karlendítés előre középtartásba. (Jobb kéz a bal mellett, ujjak begörbitve, körmök lefelé).

2. Mérsékelt törzsfordítás jobbra. (Tekintet állandóan a bal kézre). Jobbkar hajlítás jobbvállhoz. (Nyillövés helyzete).

3. Bal kar hajlítás csípőre, jobb kar hajlítás a homlokra. (Kézből ernyőt görbiteni). Kitartással. 4.

D. 1. Jobb kézzel balesípöt érintve, ökölbefogott kézzel lendítés jobb oldalsó rézsutos magastartásba.

2. Jobb karral vágás előre, mélytartásba.

3. Negyedfordulat balra, alapállás. Kitartással. 4.

Utána magyar táncok. (Zene magyar csárdások).

1. Magyar sortánc.

Táncos a táncosnőjét jobb kézzel derékon átfogja.

Bal kezét hátra, a derekára teszi, táncosnő jobbkézével ruháját fogja könnyedén.

Egymással szemben állva bokáznak.

A táncirány felé oldalt két lejtőlépés, páros forgó és bokázó.

A táncirány felé oldalt két lejtőlépés, páros forgó, forgó még egyszer.

Ujra a táncirány felé oldalt két lejtőlépés, páros forgó, bokázó.

Táncos balra, táncosnő jobbra két lépéssel elválva, szembe fordultnak és bokáznak.

Két menőlépés előre (jobb kezd!), bokázó, páros forgó, bokázó.

Ingó a táncirány felé és vissza. Bokázó.

2. Magyar páros tánc.

Az előjáték alatt a párok előre mennek, az utolsó ütemre a táncosnő két lépéssel és fordulattal áttáncol a táncos bal oldalára.

Táncosnő jobbra, táncos balra két lejtőlépés és bokázóval helyet cserél.

Ugyanezt még kétszer.

Valamennyien toborzó, utána bokázó.

Külső lábbal (táncos bal, táncosnő jobb lábbal) 12 hegyező lépéssel körülfordulva bokázó.

Ugyanez belső lábbal kezdve.

Orsó, külső lábbal.

Bokázó.

Orsó belső lábbal.

Bokázó.

Cifra toppantó külső lábbal, bokázó.

Cifra toppantó belső lábbal, bokázó.

Három lendítő kis haranggal, hátra haladnak és egymással szemben bokáznak.

Kétszer a táncosnőt jobb kézzel derékon átfogva, három této-vázó lépéssel előre táncolnak és bokáznak.

Négy vágó lépéssel hátratáncolnak (jobb lábbal kezdve).

Páros forgó, bokázó.

Horvát Margit.

Gyűjtsük össze lakóhelyünk növényeit

A minap sétálni mentem a határba. Ilyenkor, tavasz elején a legszebb a határ, mert ott érzik minden fűvön, fán, bokron a nagy sietés, hogy mihamarabb zöldbe öltözzön. Micsoda munka folyik ilyenkor a növényekben! Itt egy rügyecske készül éppen kipattanni, hogy levélke legyen belőle, amott egy másik már elárulja, hogy virág lesz belőle.

Igy jártam a határt, amikor egyszer csak egy kisleányka bukkant elé.

— Hát te hol jársz erre, leánykám? — kérdeztem tőle.

— Ebédet vittem az édesapámnak.

— Merre dolgozik az édesapád?

— Ott kapálnak a szőlőben.

A leányka ekkor hirtelen észrevett egy szép sárga virágot.

— Jaj, de gyönyörű virág! — s azzal már le is szakította.

— Aztán tudod-e kislányom, hogy nevezik azt a virágot, amit leléptél?

A kislány csak állt, nézett rám, de nem tudta nevét annak a virágnak, ami olyan közönséges a mi vidékünkön. Pedig a jó gazdának ismernie kell ám a határ növényeit. Egy része hasznára lehet, gyógynövény, a többit meg irtani kell, hogy elterjedésével kárt ne tegyen.

Legegyszerűbb tehát, ha összegyűjtjük lakóhelyünk növényeit, így jobban megismerhetjük őket.

Hogyan gyűjtsünk növényeket?

A gyűjtéshez elegendő egy növénygyűjtő, amit magunk is elkészíthetünk valami vastagabb, tiszta lapu könyvből. (A papírja azonban ne legyen simított!) Azután nem kell más hozzá, csak szárító-papír meg egy növényásó, amit egy jó zsebkész is helyettesíthet.

Aki nem akar vagy nem tud növénygyűjtőt venni, az a kézimunka-órán maga is elkészítheti. Vegyen két 40x25 cm nagyságú vastag papírlemezt és kösse össze szalagokkal, tegyen közéjük 20—30 fehér vagy szürke olcsó itatóspapírt s már készen is van a növénygyűjtő.

Növénygyűjtővel és jó zsebkéssel felszerelve aztán megkezdhetjük a gyűjtést. A virágokat nem tépjük, hanem gyökerestől szedjük ki a földből. Erre való a növényásó vagy a zsebkész. A gyökereket a hozzájuk tapadt földtől megtisztítjuk és az egész növényt — a leveleket és a virágokat óvatosan lesimitva és elrendezve — az itatóspapír közé helyezzük. Ha növénygyűjtőnk már megtelt, hazavisszük és lepréseljük. Ennek legegyszerűbb módja az, hogy a növényeket az itatóspapírral együtt két deszka közé tesszük és erre súlyokat (köveket) teszünk. Ha a gyűjtött növények sok vizet tartalmaznak, több itatóspapírt kell használnunk. Különböző növényeink megpenészednek és megfeketednek. Hogy ezt elkerüljük, az itatóspapírokat napjában legalább kétszer váltjuk. Ezt mindaddig folytatjuk, míg növényeink meg nem száradnak. A préselést ezért száraz, lehetőleg napos helyen végezzük.

A kellőképpen lepréselt és megszáritott növényeket azután vékony papírcsikokkal (pénzragasztóval) félív terjedelmű papírokra csak annyi helyen ragasszuk le, hogy el ne mozdulhassanak. A félív alsó sarkába névjelzőt készítünk, amelybe a következőket jegyezzük: a növény neve, lelőhelye, a gyűjtés ideje és a gyűjtő neve.

Az így fölragasztott és elrendezett növénygyűjtemény nem csak a gyűjtőnek szerez örömet, hanem másoknak is s arra is jó, hogy az elfelejtett növényeket újból fölismerjük.

De hogy a mezőn található növények közül sok, esetleg ismeretlen a számotokra, az ne vegye el kedveteket a növénygyűjtéstől, mert megmondja azok nevét a tanítóbácsi, ha pedig ő nem volna otthon (nyáron), igen olcsón beszerezhetünk egy növényhatározót s ennek segítségével, a gyökér, szár, levél és a virág ismerete alapján minden növény biztosan meghatározható.

Előfizetési felhívás.

Régi kívánságát teljesítjük Előfizetőinknek és Olvasóinknak, amikor bár nagy anyagi áldozattal, kiadjuk lapunk szerkesztőjének, Vicsay Lajosnak, 40 teljesen kidolgozott előadást tartalmazó

Időszerű Népművelési Előadások

című művét, amely — úgy hisszük — nélkülözhetetlen lesz minden népműveléssel foglalkozó magyar nevelőnek.

Korunk tele van különféle jelszavakkal, amelyek közt eligazodni még a tanult embernek is gondot okoz. Ezért vált szükségessé, hogy a népművelés is vegye előadási anyagába ezeket az igazán időszerű kérdéseket, hogy azokat érthető megvilágításban a magyar nép elé tárja s felvilágosítsa fogalmáról, hogy megteveszthető ne legyen.

Nélkülözhetetlen lesz e mű a népművelőnek, mert rengeteg utánjárástól, tanulmánytól kíméli meg amugyis éppen eléggé lefoglalt idejét.

De midennél többet mond alábbi **tartalom mutatónk**, melynek elolvasása bizonyára mindenkit meggyőz arról, hogy valóban **hézagpótló s eddig egyedülálló művet** adunk Előfizetőink s Olvasóink kezébe.

Mivel a mű csak igen korlátozott példányszámban jelenhet meg — éppen a nagyon drága papír miatt — tisztelettel kérjük t. Előfizetőinket és Olvasóinkat, hogy megrendelésüket **mielőbb megtenni** szíveskedjenek, nehogy rendkívül méltányos ajánlatunkat ne legyen módunk részükre fenntartani.

Megrendelhető a mellékelt befizetési lapon. A mű ára előfizetve Előfizetőink és Olvasóink számára 4 pengő 80 fillér, megjelenés után 6 pengő. Könyvársi forgalomba nem kerül.

A több, mint 180 oldalas, s 40 előadásra kész népművelő előadást tartalmazó mű — amelynél ma nem adhat elő népművelő érdekesebbet és érdekkeltőbbet — tartalommutatója:

I. UJABB KÖZGAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI TÖREKVESEK:

1. A szocializmus.
2. A kommunizmus. (Bolsevizmus).
3. Az olasz nemzeti szocializmus. (Fasizmus).
4. A német nemzeti szocializmus.
5. A román nemzeti szocializmus. (Vasgárda).

6. A totális állam. (Diktatúrás közgazdaságok).
7. Tervgazdálkodás, irányított gazdálkodás.
8. A keresztényszocializmus.
9. Beszélő számok a magyar külkereskedelmi mérlegben.
10. A világgazdaságot irányító tényezők s ezek hatása a magyar közgazdaságra.

II. MAGYARORSZAG GAZDASÁGI HELYZETE KÖZÉP-EURÓPÁBAN.

11. A trianoni Magyarország közgazdasági helyzete.
12. Német-Ausztria közgazdasága.
13. Csehszlovákia közgazdasága.
14. Jugoszlávia közgazdasága.
15. Románia közgazdasága.
16. A Balkán-államok (Bulgária, Albánia, Görögország) közgazdasága.
17. Lengyelország közgazdasága.
18. Olaszország közgazdasága.
19. A nyugati államok közgazdasága.
20. A magyar közgazdaság új útjai.

III. A MAGYAR FALU

21. Az egészséges lakóház. (Épület, világítás, fűtés, szellőztetés).
22. A fertőző betegségek megelőzése.
23. Első segítség nyújtása.
24. Egészségvédelmi alapfogalmak.
25. A Vöröskereszt mozgalom és célja.
26. A Zöldkereszt-mozgalom falusi munkája.
27. Anya- és csecsemővédelem. (Gyermeekhalandóság).
28. Népjóléti intézményeink.
29. Az állam munkásvédelme.
30. Korszerű falusi háziipar. (Népipar.)
31. A légi háború veszedelme.
32. Légoltalmi alapfogalmak.
33. A légvédelem szervei s ezek működése.
34. A Légoltalmi Liga szervezete és működése.
35. A rádió a közgazdaság szolgálatában.

IV. MAGYAR ALKOTMÁNYJOGI KÉRDÉSEK:

36. A kormányzói jogkör kibővítése.
37. A felsőház hatáskörének kibővítése.
38. A titkos választójog.
39. A titkos választójog gyakorlása.
40. Adó, adózás, állami költségvetés.